

Johann Klein von David Gloxin

Disputatio Iuridica De Praeferentia Matrimonii In Concursu Duorum Vulgo Wer von beyden in Rechten den Vorzug habe/ da sein Ehegatte sich an zween zugleich verheyrathet hatt?

Rostochi[i]: Wepplingius, 1698

<http://purl.uni-rostock.de/rosdok/ppn746314213>

Druck Freier Zugang

314.
15

Q. D. B. V.

DISPUTATIO JURIDICA
DE
PRÆFERENTIA
MATRIMONII
IN
CONCURSU DUORUM

VULGO
Wer von beyden in Rechten den
Vorzug habe / da sein Ehegatte sich an
zween zugleich verheyrathet hatt?

QVAM

DEO PROPITIO

EX DECRETO ET AUTHORITY MAGNIFICI ICTORUM ORDINIS
IN ILLUSTRIS AD VARNUM ACADEMIA
SUB PRÆSIDIO

EXCELLENTISSIMI, CELEBERRIMIq; 7 Cti

DN. JOHANNIS Klein.

J. U. D. ET PAND. P. P. NEC NON CONSISTORII DU-
CALIS MEGAPOLENSIS h. t. DIRECTORIS GRAVISSIMI,
DN. PRÆCEPTORIS, HOSPITIS, FAUTORIS, ET AFFINIS MEL,
OMNI OBSERVANTIÆ STUDIO DEVENERANDI
IN AUDITORIO MAJORI
DIE MARTII ANNI 1699.
PUBLICO SUBMITTIT EXAMINI

DAVID GLOXIN Lubec.
AUTHOR

Rostochl, Typis JOH. WEPPLINGII, Univ.

DISPUTATIO JURIDICA
PRAEFATIO
MATRIMONIUM

DEO
COGNATIS
ET
PATRIÆ

DAVID GLOXIA Lebc.
Rostock Typs. Joh. W. Elmsl. 1784

315
Ad Nobilissimum atq; Ornatis-
simum Dn. Respondentem.

Est quidem felicitas haud exigua, ex
illis ortum trahere Majoribus, qui propter
insignia in Remp. Litterariam merita ad
summam Nominis celebritatem, æterna-
turamq; apud Posterios gloriam effloru-
erunt; At verò longò illam adhuc, me ju-
dice, intervallò post se relinquit, quâ splen-
didum Familæ fulgorem propriis adauge-
re meritis, A vitæ, Paternæq; laudis æmu-
lis contingit Filiis: Ut jure hinc meritò,
Fautor, ac Affinis æstimatissime, duplici Te nomine
felicem prædicare possim, qui non tantū
immortalibus in Remp. *Lubecensem, & Wismar-
ensem,* immò totum Orbem Litterarium meritis
illustri GLOXINIANORUM, & SCHABELIANO-
RUM Familæ vitæ tuæ debes initia, sed lu-
culentis etiam *Optimorum Majorum Tuorum*.
excitatus vestigiis, ex quò nostras Athenas
adiisti tempore, id studiò, ac industriâ plane
singulari

singulari efficere curasti, ne, fulgidissimus
Familia Tua splendor quicquam deliquit in
in Te pateretur, laudatissimô, quod me
Præsidentem publicum omnium meritorum
plausum edere paras, optimè ad ornatorum
studiorum tuorum specimine, id insigni-
ter comprobante. Gratulor inde Tibi de
præclaro hocce, laudeq; digno instituto
ex animo, simulq; Te etiam atq; etiam ex
hortor, ne extra illa, in quibus positus es,
Virtutum rapi Te patiaris vestigia, sed tra-
mitem istum, quem semel cum laude exor-
sus es, providè, ac studiosè persequaris, *Fa-
milia Tua* decora propriis olim meritis illu-
straturus. Vale.

T. C.

JOH. Klein. J. U. D. & Pand.
P. P. nec non Consist. Duc. Meckl.
h. t. Director.

I. N. J. C.

DISSERTATIONIS JURIDICÆ DE PRÆFERENTIA MATRIMONII IN CONCURSU DUORUM. CONSPECTUS.

Monogamiam Bigamia præferendam esse, probatur ex variis huiusmodi annexis incommodi, benèq; multis Bigamorum querelis à n. usq; ad n. 7. inclusivè.

Pena Bigamie, quæ gladij est, subijcitur ratio. n. 8. n. seqq.

Hæc non remittitur Bigamo, ut ut innoxens Coniux pro ipso intercedens, eisdem diutius cohabitare velit. n. 9.

Veteres Germanos singulis singulos Uxorib; contentos fuisse, probatur n. 10.

Juxta Const. Caroli Crim. Bigamia species est Adulterij. n. 12.

Moveretur dubium contra totam Dissertationem, Et resolvitur. n. 14.

Summam totius Meditationis sistit. n. 16.

Quæstio: Uter ex duobus præferri Coniugibus debeat, tunc quando vel ex errore, vel ex necessitate Utriq; eodem Una nupta est tempore, determinatur duplici REGULA, n. 18.

Quarum PRIMA hæc est: Quoties primum matrimonium nondum est legitime dissolutum, toties in concursu duorum huic cedit matrimonium, postea cum alio contractum, n. 19.

Ejus rationes quinque recensentur. n. 20. seqq.

Hodiernis Consistoriorum Moribus matrimonium non rumpitur, nisi Adulteriâ, et Malitiosâ Desertione. n. 21.

Nondum legitime dissoluti prioris matrimonij, posterius ipso jure nullum est. n. 22. seqq.

Matrimonium inutile s. invalidum, ut illic s. valido præferri non posse, probatur. n. 24. seqq.

Error, licet probabilis, nullibi referatur inter justas Divortij causas. n. 25.

Error Binubi Conjugis neq; Veritati, neq; firmissimo absentis juri, ex copula matrimoniali que fito, fraudi esse potest. n. 25. seqq.

Probabilis Erroris et præcense necessitatis allegatio prodest quidam Bigamo ad evitandum Bigamie penam, sed non ad retinendum secundum Coniugem. n. 29. 42.

Sine dolo Vera Bigamia non committitur. n. 40.

A dolo excusat etiam fatua causa. n. 41.

Necessitas, præcipua non absoluta, nunquam rumpit prius matrimonium, neq; Bigamo licentiam tribuit, viva prima Uxori aliam superinducendi. n. 42.

EXEM

A

DE PRÆFERENTIA MATRIMONII

EXEMPLUM PRIMUM Regula exhibit.
 n. 43.
 Eiusque septem rationes. n. 44. seqq.
 Cessat Malitiosa Desertio, quoties bonâ
 Uxoris gratiâ in militiam abiit Ma-
 ritus n. 45.
 Falsum testis testimonium ipsâ veritate
 vincitur. n. 46.
 Detectio errore, quò Secunda vituntur
 n. 46. nes ha subsistere amplius pos-
 sunt. n. 46.
 Error Uxoris absentis Marito fraudi
 esse non potest. n. 48.
 Sub conditione contracta, illâ deficien-
 se, retro facta non censentur. n. 50.
 Sententia ex falso testimonio lata, re-
 periò errore, & falsitate, corrui. n. 59.
 Superintendentis prentensa permissio,
 cognitiò errore, & detectâ per reditum
 prioris vivi Mariti testimonii falsi-
 tate, posterius Matrimonium conva-
 lidari non potest. n. 52.
 Secundum Matrimonium non iure con-
 tractum, primo, iure adhuc valido,
 præferri non potest. n. 53.
 Rationes dubitandi circa primi Casus
 decisionem recensentur, ac resolvuntur
 à n. 54. usque ad n. 75.
 Si occultâ morte perisse perhibeatur ab-
 sens Coniux, Unius testis, omni ex-
 ceptione maioris, etiam non jurati,
 de proprio visu deponentis, ad id suf-
 ficit testimonium, ut conjugii, domire-
 lictio, transitus ad secundas concedi
 nuptias possit. n. 55. seqq.
 Culpa Carentia, & bona nupturientium
 Fides prodest quidem novis nuptis ad

evitandam Bigamiæ poenam, *minu-*
me verò ad id, ut errore contractum
 posterius matrimonium præferri in
 concursu possit, *detectio errore, pri-*
 mis legitimis nuptiis. n. 61. seq.
 In concursu duarum petitionum semper
 præferenda est justior. n. 56.
 Multa sunt sine culpâ, que non fiunt
 sine caussa. n. 66.
 Ad irritandum posterius matrimonium
 sufficit iustam ejus annullandi non
 deficere caussam, licet omnis nuptu-
 rientium culpa exulet. n. 65.
 Secundo justius est Marito suum nocere
 errorem, quàm primo, potius ius
 habenti. n. 68.
 Neque sola litterarum intermissio, neque
 quinquennii absentia, pro tenuis infe-
 runt, absentiam Mariti ab initio
 non malitiosam, ex postfacto dege-
 nerasse in malitiosam. n. 71. seq.
 Jus nostrum semper in meliorem præsu-
 mit partem. n. 73.
 In concursu duarum præsumptionum,
 quarum una est delicti inclusiva,
 altera verò delicti exclusiva, hec
 in dubio est præferenda. n. 74.
SEGUNDUS Regula CASUS subji-
 citur. n. 75.
 Eiusque, pro præferentiâ prioris matri-
 monii decisi, exhibentur quatuor Ra-
 tiones. n. 76. seqq.
TERTIUM & QUARTUM Regula
CASUM sistit. n. 80. seq.
QVINTUS Regula CASUS exhibetur
 n. 82. seqq.

Capit

Captivitas hodie non tollit matrimonium. n. 84.
 Ad obstantes textus respondetur per remissiones ad allegatos Ddres. n. 85.
 Captivi Mariti mortem simpliciter Uxor expectare tenetur, antequam ad secundum ipsi Matrimonium permittatur transitus, licet omnis mariti, ex captivitate redituri, spes decollaverit. n. 86.
 Casus post contractas nuptias superveniens non dirimit matrimonium. n. 87.
 Malitia in justa ex causa absentie Mariti in dubio non presumitur. n. 90.
 Permittitur Uxori transitus ad novas nuptias, si de morte absentis mariti probabiliter est certiorata. n. 91.
CASUS SEXTUS Regula recensetur. n. 94.
 Praefertur prius in concursu matrimonium posteriori, quod vel non modo processu Desertorio, vel eodem nondum finito, Uxor desertam alio contraxit, malitioso Desertore ante sententiam penitentia ducto. n. 93.
 Constat de malitioso Desertoris animo, si ante abitum in militiam eundem his declaraverit verbis: Er wolle im Krieg stehen / und sein lebtag nicht wieder zu seiner Frauen kommen. n. 95.
 Post legitime institutum, & finitum Processum Desertorium, re licet adhuc integra, reducem malitiosum Desertorem Uxor deserta recipere

invita non tenetur. n. 97.
 Ratio eius additur. n. 81.
 Conjux desertus ante sententiam Dissolutoriam ad secundas properans nuptias perpetua relegationis pena afficitur. n. 84.
 Utrumque junctim desideratur ad id, ut posterius valeat matrimonium, (1.) iusta divortiiis causa, ejusque probatio & (2.) Sententia Magistratus Ecclesiastici Dissolutoria. n. 85.
 Neque adulterium, neque malitiosa desertio ipso jure rumpunt matrimonium, sed praevia demum Judicis competentis Sententia. n. 86. seq.
 Posterius annullandum est matrimonium, redeuntique Marito priori sua restituenda est Uxor, neglectis in Processu Desertorio illis, quae in Ordinationibus Ecclesiasticis praescripta sunt. n. 89.
 Ad praevia Edictalem citationem ante latam redit malitiosus Desertor sententiam, simpliciter adhuc pro malitioso haberi Desertore non potest. n. 90.
 Is demum pro verè malitioso habetur desertore, qui spretis Citationibus se revocari non patitur. n. 91.
 Malitiam suam hoc casu purgare non valens, temerarie absentiae penam in aere vel carcere luere tenetur, salvo tamen priori, & annullato posteriori matrimonio. n. 92.
CASUS Regula SEPTIMI, quò Christianus apud Turcas, aliasque Barba-

baras Gentes per multos annos ab-
 que ulla redemptionis spe captivus
 desentus, opes Fomine, secundis
 captiis sibi copulata, liberatus,
 domum revertitur, priorem adhuc
 vivam deprehendens Uxorem, tres
 diversi subjiciuntur Decisiones et
 praesudicia à n. 93. usq. ad n. 98.
Prima Decisio faver Utrisque Uxori-
 bus, quas simul retinuisse Comi-
 tem Glichensem, monstrat. n. 95.
Secunda Decisio praefere posterius ma-
 trimonium, cujus exemplum exhi-
 bet. n. 96.
Tertia verò Decisio patrocinator pri-
 ori Uxori, eique soli suum restituit
 Maritum, repulsâ penitus à Con-
 nubiali consortiò superinductâ se-
 cundâ Uxore, Cujus exemplum in
 Nicolao Blattenharde Eslingenfi ex-
 hibet. n. 97. seqq.
Hic nostrum adjuicimus calculum, moxi
 rationibus, quas recensent. n. 100. seq.
Non exemplis, sed Regulis est judican-
 dum. n. 99.
Stulti Uxor mortem expectare debet
 absentis captivi mariti, ita nec huius
 in vinculis permittitur viva Uxori
 aliam superinducere. n. 104. seq.
Correlativorum eadem est juris dispo-
 sitio. n. 106.
Rejicitur sententia statuentium, in casu
 hoc septimo liberum competere Prin-
 cipi arbitrium, non duntaxat Bi-
 gamie poenam Bigamo remittendi
 omnem, sed utramque etiam simul

retinendi Uxorem ipsi licentiam in-
 dulgenti. n. 110.
Diuturnitas temporis non minuit, sed
 auget delictum, efficitq. ut eo censa-
 tur gravior, quo diutius infelicem
 detinet animam alligatam, n. 112. seq.
Recensentur Dvres, qui sententia,
 priori matrimonio, nondum legiti-
 me dissolutò, in concursu duorum
 faventi, patrocinantur. n. 114.
Subjicitur Statutum Hamburgense
 clarum praefata decisioni lucem af-
 fundens. n. 116.
Anneditur CASUS Regula OCTA-
 VUS notabilior insignis cujusdam
 Impostoris, Arnoldi Thiel, verò Ma-
 rito Dn. de Guere detectâ fallacia,
 legitimam Uxorem suam Bertrandam,
 miserè deceptam, restituere coacta.
 n. 117.
Rationes hujus sententiae sistit. n. 118. seq.
Proponitur quaestio: Utrum, si cui marit-
 us errorò mortis nunciò deceptam,
 alteriq. secundis nuptiis copulatam
 redax recipere volens potest Uxorem,
 ita eandem etiam invitus recipere,
 cogi jure possit? n. 124.
Rationes et Patroni Negativa senten-
 tia enarrantur. n. 125. seqq.
Argumentum à contratio in jure est
 validissimum. n. 126.
Sententiam Strykii distinguenda exhi-
 bet. n. 129.
Si Conjux ex tempore ad pta. de vita
 absentis scientia, adhuc diutius
 volens secundo cohabitaverit mari-

- eo, redus prior invitus ad illum recipiendum cogi non potest. n. 132.
 Rationem videbis. n. 130.
 Demonstratur, male à Dn. Nicolai in partes sua opinionis vocatum esse Brunneemannum, de alio casu loquentem. n. 131.
 Tenetur redus prior maritus Conjugem invitus recipere, qua ab alteri corporum commercio cum Secundo marito ex eo statim abstinuit tempore, quò primus adhuc vivere restitit. n. 133.
 Tres pro statuinanda sententia annectuntur rationes: n. 134. seqq.
 Subiicitur praedictum. n. 137.
 Afferuntur argumenta Dn. Nicolai, dicam Excellentissimo Dn. Strykio scribentis. n. 139. seqq.
 Respondetur ad illa. n. 149. seqq.
 Non relevat Maritum, Uxorem suam retinere nolentem, allegatus dedecoris, ac opprobrii pretextus, quod ex copulâ metuit adulteri, ad quam illa hunc inscia quâ Maritum admisit. n. 151.
 Quae invita vi compressa est, hanc frustra sub adulteri, indeque in se propullulantis dedecoris pretextu, dimittere divorciò sentiat infelix Maritus. n. 152.
 Ad obmota Nov. 17. c. 11. post habitâ Excellentissimi Dn. Strykii explanatione, responderetur. n. 17. seqq.
 Argumenti, à contrario desumpti, nulla est vis, si absurdi inde, aut anagogia juris adversi quid sequatur n. 169.
 Applicatur hoc praefato Casui. n. 169. seqq.
 Extra ordinem puniendi sunt novi nupti, post adeptam de vitâ absentis prioris Conjugis scientiam, corpora adhuc miscentes. n. 164.
 Ad L. pen. C. De Pactis responderetur n. 165.
 Spretis cunctis contumacia coërcenda remeatis, si recipere nolit redus, Maritus Uxorem suam, alii interim ex errore nuptam, pro malitioso rectè habetur Desertore, posteriori matrimonio ex hoc capite reconvalescente. n. 166. seqq.
 Malitiosè deseruisse Uxorem fingitur Maritus, qui valens ultra omnium iustam causam eidem non vult cohabitare. n. 167.
 Illustratur praedictio, quod de reconvolescentiâ posterioris matrimonii proximè dictum est, Maritò priori contumaciter Conjugem suam recipere recusante. n. 169.
 Liberi ex posteriori matrimonio nati legitimi censentur, etiam illò casu, quò illò dissolutò, Coniux ad priorem iussa est redire Maritum. n. 172.
 Ampliatur dicta sententia, (1.) etiam si Alteruter Coniugum tantum in bona fide fuerit. n. 174.
 (2.) Ut liberi hoc casu etiam ad illius admittantur successionem, qui in mala fide sunt. n. 175.
 Illustratur

*Illustratur præjudiciò Lipsiensi, & Statu-
tò Hamburgensi* n. 176.
*Exputativò istiusmodi matrimoniò na-
ti, Patris sequuntur dignitatem,
ad quævis honesta Collegia admit-
tendi.* n. 177.
*Liberi ex istiusmodi Matrimoniò post
contractam de vita absentis, Conju-
giæ prioris utrinque scientiam nati,
pro adulterinis habentur, neutri Pa-
rentum successuri.* n. 178. seqq.
*Maritus posterior principaliter solus,
eog, non sufficiente, Uxor in Subsidium
alere tenetur natos, ex putativò
hocce Matrimoniò liberos* n. 181.
Rationem videbis. n. 182. seqq.
*Nec aliud dicendum est, ut ut nati &
concepti sint post contractam de vi-
tâ prioris Conjugis scientiam.* n. 188.
*Ad dubium, ex Nov. 89. c. 15. & Auth. Ex
Complexu C. De Incest. Nupt. mo-
rum, respondetur.* n. 191. seq.
Subjiciuntur duo præjudicia, n. 193. seq.
*Quibus casibus Prius præfertur poste-
riori matrimonium, propria tamen
minimè licet autoritate secunda nup-
tæ ad priorem redire Maritum.* n. 195.
Ratio additur. n. 196.
*Dissolutio posteriori matrimonio, sepa-
ratò ad novas pergendi nuptias non
est deneganda facultas.* n. 197.
*Transitus jam fit ad alteram Meditati-
onis partem, quæ expeditur sequen-
ti REGULA: Quoties PRIUS Ma-
trimonium legitime est dissolutum,
toties POSTERIOR Maritus retinet*

*Uxorem, olim alii nuptam, ejus res-
titutionem frustra urgente PRIORI
Maritò.* n. 201.
Rationes Regula hujus sex videbis
*Concurrente junctim justâ divortii cau-
sâ & judicis sententiâ dissolutoriâ
matrimonium legitime est dissolu-
tum.* n. 203.
Nemo judiciali autoritate debet decipi. n. 207.
*Uxor Desertorem malitiosum invitam
recipere non tenetur, post sententiam
dissolutoriam redcem, ipsa licet
nondum ad secundum perrexerit
matrimonium.* n. 208. seqq.
*Desertor verò desertam invitatus reci-
pere tenetur Uxorem, licet post dis-
solutoriam demum reversus sit sen-
tentiam* n. 210.
*Præjudicium Consistorii Electoralis ac
Ducalis Meiningæ-Hennebergici pro
illustranda Regulâ, n. 201. traditâ, sub-
jicitur.* n. 214.
*Sine justa causa, vel non justò modò
Dissolvens prius Matrimonium ju-
dex, legitime processisse dici non po-
test.* n. 217.
*Malitiosa desertio duplex est, Alia ab
initio, Alia ex postfacto talis.* n. 219.
*Processus desertorii legitime expedi-
endi requisita recensentur.* n. 222.
*Non qualibet desertio, sed sola maliti-
osa, est justa divortii causa.* n. 223.
*Quanam sit Malitia, a Desertio, expo-
nitur*

IN CONGIUSSU DUORUM

nitur & illustratur. n. 224. seq.
 Malitiosè deseruisse Conjugem non vi-
 detur, qui multos affectus molestiss
 domesticis, ipsi lacrymis majoribus,
 malam deserere Uxorem necessita-
 tur. n. 226.
 Hoc casu iustius domi relictam Judex
 punit Uxorem, eidemq; Processum
 denegat desertorium. n. 225. seq.
 Dissensu Bruckner. n. 228.
 Pro malitioso malè reputatur Deser-
 tore, qui vel ex prævio Uxoris
 consensu, vel negotiorum suorum
 aut Reip. causa, vel ex necessitate
 vel contra voluntatem suam domo
 abest. n. 229. seq.
 Omnis causa necessaria, aut probabilis
 excludit dolum. n. 232.
 Sine dolo frustra desideratur Matri-
 monii dissolutio. n. 233.
 Ubi necessaria l. probabilis adest ab-
 sentie causa, ibi non nisi invitâ ju-
 ris prudentiâ, potest Judex implo-
 rantem ad Desertorium admittere
 Processum. n. 22C.
 Si deserta neque sufficiente testimo-
 niò, neque ad minimum juramen-
 to probare possit, se omnem adhi-
 buisse diligentiam cognoscendi ubi-
 nam terrarum absens vivat ma-
 ritus, frustra editalem absentis il-
 la urget citationem. n. 236.
 Ubi citatio privata ipsi absentis insi-
 nuari potest, editalis decerni jure
 nequit. n. 240.
 Quod de requirendâ probatione su-

diose inquisitionis, ubinam laicè
 absens, ante decernendam Edicta-
 lem Citationem dictum est, id potis-
 simum in casu præsumptivæ malitio-
 sè desertionis obtinet. & 240. seqq.
 An ab initio desertio non malitiosa
 degenerare ex postfacto possit in ma-
 litiosam, & quo casu? vide. n. 244.
 In decernendò Processu Desertoriò ex
 capite malitiosè ex postfacto de-
 sertionis, magnâ Judicem Ecclesi-
 asticum uti oportet præcautione.
 n. 245.
 Rationes videbis. n. 246.
 Ante decernendam Edictalem Citatio-
 nem Judex Ecclesiasticus inquireat
 (1.) in tempus abitus & eman-
 sionis (2.) in mores & vitam perso-
 nae deserte, hocq; (3.) nomine ur-
 geat sibi exhiberi testimonium à
 Magistratu loci, vel à Ministerio, vel
 etiam Confessionario. n. 150. seq.
 Determinatio temporis eman-
 sionis est
 arbitraria. n. 51.
 Brevius tempus eman-
 sionis non atten-
 dat Judex in decernenda Edictali
 citatione ex capite malitiosè ex post-
 facto Desertionis. n. 254.
 Ex diuturniori eman-
 sione, ceteris pa-
 ribus, demum præsumitur ex post-
 facto malitiosa desertio. n. 253.
 Non, nisi ad præviam patris implo-
 rationem Edictalis potest decerni ci-
 tatio. n. 256.
 In Megapolensi Ducatu, ut & in Mar-
 chia non, nisi Unica citatio Edi-
 ctalis

Edictalis emanat, post factam de Sug-
gestu publicationem, per 6. Septi-
manas valvis ædis sacre vel Curia
affigenda. n. 258.
Extrahens Edictalem citationem, an-
te ferendam contra contumacia ier
emanentem sententiam prioris
matrimonii dissolutivam, pene
que reservatoriam, legitime tempus
affixionis & reffixionis probare
teneatur. n. 259.
Subjicitur notabilis Casus, in quo
post multam Consistorialium di-
scussionem, eandem per senten-
tiam ab Extraneis petitam, in Con-
sistorio Megapolensi Matrimo-
nium posterius, post habitum priori,
validum est declaratum, ut ut re-
dux Maritus, bona Uxoris gratia
Coburgum petendi natalitii docu-
menti causa profectus, probare
paratus fuerit, senec ab initio, neqz
ex postfacto unquam animum de-
ferendi Uxorem habuisse, sed invi-
tum in Hungariam contra Turcas
conductum, abfuisse, omni ad Ux-
orem scribendi occasione sibi defi-
ente. n. 262. seq. 399.
Rationes pro hac sententia legere
sunt. n. 264. seqq.
Etiam hęc casu, quò ex iusta Mari-
tus causa abest, decerni edictalis
potest citatio, si tempus negatio,
cujus expediendi gratia abijt, præ-
sensitum, diu jam finitum sit, & pla-
retilla jurato possit asserere, se, ut
ut studiosissime inquisiverit, rescire

tamen haut potuisse, ubinam ab-
sens commoretur maritus. n. 266.

seq. 306

An Nov. 117, c. 11. & Auth. Hodie. C.
De Repud tantum de illo casu, quò
decretus Coniux licentiam ad secun-
da vota transeundi ex capite mor-
tis urget, an verò indistincte, seqz
eiam de Casu præsumptiva mali-
tiosa desertionis intelligenda sit
vide. n. 269. & n. 311.

An sententia contra Matrimonium
lata in rem iudicatum abeat?
videbis. n. 274. & 297. seqq.

Contumacia in veniendo omnia deve-
gantur remedia sententia impug-
nativa. n. 275.

Nisi contumaciam absens liquido posse
fit elid. re, ac purgare. n. 299.

Rationes contra hanc sententiam &
pro præferentia prioris matrimo-
nii, vide. n. 265. seqq.

Causa malitiosæ desertionis, cum
criminali à 7. C. is comparetur, docet
n. 288. seqq.

Responsiones ad rationes pro hac sen-
tentia exhibet. n. 304. cum seqq.

Sapè malitiæ accusans maritum ipsa
mce malitiosa, & dolosam sui de-
sertionem crepans, ipsamet eun-
dem dolose deseruisse deprehendi-
tur Uxor. n. 307.

Sententia ipso iure nulla, non abijt in
rem iudicatum, sed re non valet deo
mum expresso artium consensu, aut
30. annorum lapsu. n. 315.

Novelle

IN CONCURSU DUORUM.

5

Novella 117. Caput. II. non videtur admittere presumptionem malitiae ex sola litterarum commercii inter Conjuges omissione. n. 317.

An, & quomodo, quibusq; tantum in casibus Desertori permittatur malitioso, dissoluti priori matrimonio, ad novas nuptias convolare? vide. n. 320.

Quantum in Saxonia, & extra illam poena sit malitiosi Desertoris, ejus scilicet poena consequatur Judex, docet n. 321.

An ob praesumptam ex postfacto Desertoris, malitiam, priori matrimonio legitime dissoluti, adhuc posteriori preferri debeat, priori marito malitiae praesumptionem liquidè elidere valente, suamq; sibi restitui Uxorem urgente. Vid. n. 326.

Rationes Dubitandi exhibent. n. 327. seq. Rationes decidendi enarrant. n. 330. seq.

Rationes confutandi sistunt. n. 335. seq.

Oppidè periculosum est, ob absentis praesumptivam ex postfacto malitiam, legitime separatum sibi conubiò querere Conjugem. n. 238.

Maritò absente à reditu suo probaturò, absuisse omnem Uxorem deserendi animum, Judex, ne vel priori, vel posteriori marito, pendente super praesentia lite, fiat injuria, sequestrare interim debet Uxorem. n. 139.

Duobus matrimonii consummationem urgentibus sponsis, sponsa Matriona honestè custodienda interim est committenda. n. 140.

Pendente super praesentia processu, posterior Maritus interim Uxori alimenta suppeditare tenetur sequestrata. n. 141.

Subjicitur Excusatio. in fine.

S. I.

MONOGAMIAM, prudentissimæ SUMMI NUMINIS primæ conjugii institutioni ex asse convenientem, BIGAMIÆ, impio Lamecho Authore, teste sacrâ paginâ Gen. 4. vers. 19., primum adinventæ, merito præferendam esse, facile largientur, qui varia hujus incommoda, interq; illa inprimis Zelotypiam plurimum Unius Mariti Uxoribus inter se, earumq; liberos, quietem domesticam miserè turbantem, ipsumq; maritum non raro vehementer angentem, penitus inspexerint, quique multis variis Bigamorum querelis difficilimos, contracti cum pluribus uxoribus uno tempore matrimonii, exitus, ad oculum ferè representantibus, fidem dare nulli dubitaverint. Vid. Marcus Anton. de Domin. De Rep. Eccl. L. 5. c. 11. n. 3. Dn. Puffendorff. De J. N. & G. L. 6.

B

DE PRÆFERENTIA MATRIMONII

L. 6. c. 1. §. 19. Textor. De I. G. 3. n. 38. Struv. S. I. C. b. 52. & Hopp. ad §. 6. J. de Nuptiis.

§. II.

3. Non vacat quidem jam, nec patitur etiam instituti ratio, multis cumulatè congerendis, dictis fidem conciliare; Sufficiat ex multis unicum Euripidem ex *Historia Gentium* in scenam produxisse, qui ex permissione *Legum Atticarum*, teste A. Gellio in *Noctibus Atticis Lib. 15. c. 20.* ipsemet *Bigamus*, propriâ edoctus experientiâ, præfatas *Bigamie* molestias aperto ore fatetur, in *Anaxomache* hisce easdem exprimens verbis:

Nunquam duplicia Connubia,
Collaudavero Mortalium;
Neq; binas Matres habentes liberos;
Rixas quidem Domorum,
Tristesq; offensas

4. Cui si infelici Xantippis, & Mynthonis matrimonio miserè afflictum jungere lubeat Socratem, Gell. in *Noct. Att. L. 1. c. 17.* & Diogen. Laert. *L. 2. in vita Socratis*, veritas dictorum magis apricabitur; Ut taceam ipsa Sacræ Scripturæ testimonia, omni exceptione majora. *Gen. 30. v. 1. seq. Gen. 31. v. 33. & 1. Sam. 1. v. 6.*

§. III.

6. Cum verò domestica Civium mala rarò privatis terminentur parietibus, quin potius in ipsum sæpius Reipublicæ prorumpant corpus, cui benè esse non potest, Membris quando malè est suis,
7. exq; Polygamia id plerumq; incomodi surgat, ut nimia inde proveniens liberorum multitudo, *Nobilibus Familiis* ad egestatem, *Modicis* vero ad mendicitatem non nunquam redactis, ipsam tandem mole suâ Rempublicam sit pessundatura, eam commodè evacuandi non semper suppetente occasione: vid. Dn. Puffendorff. de *J. N. & G. Lib. 6. c. 1. §. 19.* Laudem omninò merentur maximam,
8. Optimæ Variarum Rerumpublicarum, & imprimis Imperii Romano-Germanici Constitutiones, quibus, præeunte gloriosissimæ memoriæ Imperatore CAROLO QUINTO, *Bigamia* sub gladii pœnâ, ne quid ead intercessionē prioris uxoris, *Bigamo* Marito culpâ condonantis, eiq; porro cohabitare paratæ, remittendâ, vid. Møller
9. *P. 4. Const. Elector. n. 4. Clafen ad CCC. a. 221. Carpz. q. 66. n. 39. Hahn.*

ad W

Ad Wesf. ff. Ad L. Jul. De Adult. n. 4. Exc. Stryck. ad 7. E. Brunnem. L. 2. c. 16. §. 1. jung. Exc. Dn. Præses in nupera Diss. de Mitigat. Pæn. favore Matrim. contracti p. 33. cunctis interdicta est imperii Civibus, Vid. CCC. art. 121. Ut ita, qui Veterum Germanorum (quorum teste Tacito c. 18. De Moribus Germ. singuli singulis contenti erant Uxoribus, perpauca non libidine, sed Nobilitatis laude provocatis, plurium nuptias ambientibus,) laudabilia hic imitari exempla nolint, intemperata libidinis æstum, ac imperium magis, quam prudentiæ regulas secuti, hi pœnæ formidine, ac periculò capitis à plurium matrimoniis, uno tempore ineundis, arcerentur felicissimè.

§. IV.

Neq; verò arbitrari licet, justò graviorem hanc Carolinam esse Ordinationem, solò Papicularum, Nuptias Sacramentorum numero adscribentium, irritò innixam principio; cum juxta art. 121. CCC. adulterii speciem præ se ferat Bigamia, invitâ præprimis priorè Uxore contracta, inq; illis locis, in quibus adulteris imponitur capitis pœna, adulterio levius haud puniendâ; Brükner. In Dec. Jur. Controv. Matrim. c. 14. §. 27. Theodoric. in Criminat. c. 6. n. 9. ibiq; alleg. Conf. Exc. Dn. Præses in Diss. de Mit. Pæn. Fav. mat. contract. P. 33. Frustra omnino pœnæ acerbitatem Crepantibus, delicti hujus atrocitatem qui parum penû habent.

§. V.

Ceterum, cum per hæc dicta juxta Nemésin Carolinam Secundum Matrimonium, vivò adhuc primò Conjuge contractum, ipse dirimat Gladius, laterem loturus forsan videri poteram, DE PRÆFERENTIA MATRIMONII IN CONCURSU DUORUM verba in præsentî Disputatione facturûs, otiosè prorsus movendò quæstionem: Utrius in concursu duorum præferri matrimonium debeat, Uxore duobus simul nuptâ maritis, vel Maritò duabus simul copulato uxoribus? cum utroq; casu ultimum Bigami supplicium omnem præferentiæ contentionem sit felicissimè finiturum; At verò, dum dolo, temerariòq; ausu ad secundum, stante adhuc primò, convolantes Matrimonium, ultorei gladiò tantum præsequitur, Imperator CAROLUS QUINTUS, Bigamò contrà illò minimè subituro ultimum supplicium, qui falso de morte Conjugis deceptus

DE PRÆFERENTIA MATRIMONII

rumore vel durâ coactus necessitate, se à perpetuis vinculis liberandi ani-
 mō, secundam vivæ primæ superinduxit Uxorem, eò præsens cole-
 16. lineabit *Meditatio*, ut inter variantes Jctorum Opiniones, Utrius
 his, aliisque similibus casibus, *primæ* scilicet, an *Secundæ* Uxoris justior
 sit petitiō. Utrâq; uxore *simul* Maritum *sibi soli* adjudicari maxi-
 moperè urgente? Et an *uir amq;* retinere *Bigamus* Maritus possit,
 an vero *primum* vinculum *posteriori*, aut *hoc illi* præferri debeat, hi-
 sce lineis exponerem, SUMMI NUMINIS assistentiam, Tuq;, LE-
 CTOR BENEVOLE, favorem mihi eâ, quâ decet, pietate, ac reve-
 rentiâ stipulaturus.

17. § VI.
 Non diffuam vero hâc id acturus vice, neque ope-
 rosus inquiram in *Natales*, aut *Originationem Nominum*, Rubricam
 hujus *Dissertationis* constituentium, certus, consultam horum
 ommissionem, propositi executionem minimè esse remoraturam,
 Neque plus lucis accessurum esse huic *Meditationi* arbitror, si com-
 munes ceteroquin *Disputantium* secutus regulas, *formalem* thematis
Definitionem ipsi præmittam *Tractationi*, cum ex proximè dictis,
 18. de quonam hisce agere lineis animus sit, fugere neminem pos-
 sit: Eorum verò omnium loco de eo potius sollicitus ero, ut cun-
 ctis hic difficultatibus, certis, iisque tantum *duabus* occurram
Regulis, easque *Rationibus* firmatas, *Exemplis*, ac *Præjudiciis* com-
 modè illustrem: Sic ergo

19. § VII.
 REGULA I: QVOTIES, PRIMUM MATRIMO-
 NIUM NONDUM RITÈ, ET JUDICIALITER DISSOLU-
 TUM EST, TOTIES IN CONCURSU DUORUM HUIUS
 SEMPER CEDIT MATRIMONIUM, POSTEA CUM ALIO
 CONTRACTUM.

20. RATIONES Regulæ assigno sequentes: Quod
 21. (1.) hoc casu duret adhuc individuum, ac stabile prioris Ma-
 trimonii vinculum, sicut quod hodiernis Nostrorum Con-
 fistoriorum Moribus inter vivos non, nisi *adulterio & malitiosa*
rumpitur *Conjugum* desertione. *Matib.* 3. v. 32. *Eccl.* 19. v. 9. *Junb.*
1. Corinib. 7. v. 15. Chemnitius in *Exam. Concl. Tridentin. Sess.* 24. *De*
Matrimonio. can. 6. Gerhard. in *loc. De Conjug.* §. 602. 612. 624. & in
Confess. Catholicæ. L. 2. p. 3. art. 19. c. 2. Haveman. in *Gamaleg. L. 3*
Tis. 6. n. 1. D. Beier. in *Compend. Theol. Positiv. P.* 3. c. 16. v. 33 D. Meyer

in *Diss. Theol.* 3. De *Repud.* & *dir or.* §. *fin.* 28. Nicolai De *Divort.* P. 2. c. 1. n. 14. Kitzel. in *Synopsi Matrim.* c. 8. *ecor.* 4. L. p. Brouwerus d. *Jure Connub.* L. 2. c. *ut.* n. 7. vide tamen Bruckner. in *Decis. Jur. Controv. Matrim.* c. 10. n. 1. ibique plena manu citat & Dn. Stryka in *Dissert. De Nullitate Matrimonii* t. b. 4.

(2.) Quod nondum dissolutò priori matrimonio, neutri 22.
Conjugum fas sit, alium sibi eligere thori socium; L. 2. C. De *Incest.*
Nupt. L. 18. C. ad L. *Jul. de Adult.* §. 6. T. De *Nupt.* CCC. art. 121. Quin *Ipso*
facto contractum posterius matrimonium, ceu contra *expres.* 23.
tam Legum prohibitionem, *ipso jure* nullum sit. arg. L. 5. C. De *Legibus*
ibique Brunnem. c. 64. de R. J. in 6. Donell. 16. c. 13. ut B. ibique *Allegat.*
Dres *Conformino* Stryk in *Diss. De Nullitate Matrim.* §. 11 & Grot.
De *Jure B. & P.* L. 2. c. 5. §. 11.

(3.) Quod *Posteriori* Matrimonio *ipso jure* inutili, non nisi 24.
in *Vita* Jurisprudentiâ, & contra *lanio*rem Philosophiam vis
tribui *possit* vincendi *prius* Matrimonium, omni jure adhuc *ra-* 25.
rum, validumque. Quod enim nullum est, nullum etiam o-
perari potest effectum, L. 4. §. 6. ff. de *Re. jud.* L. 2. ff. De *Aut. Tut.* L.
4. C. De *legit. hered.* Mendez. à Castro in *Prax. Lusitan.* L. 2. c. 21. n. 43.
& Bart. Peretti *Ad Extrad. Ambuosa* De *Rebus Eccl. non alien. verb.* in
fringere. n. 4. Neque quicquam juris agentibus tribuere valet, quod 26.
contra legum præscripta gestum est. Rot. *decis.* 572. n. 9. cum per. 27.
inde habeatur, ac si omnino factum non esset. Felin. in *cap. illud*
n. 5. de *Prescripti.* Tiberi Decian. *Resp.* 10. n. 34. Vol. 1. & Thoming.
Dec. 20. n. 14. Immo nullum, & inutile ex pari judicantur, reique ima-
gine carent, ut loquitur Flamin. *Parit. qu.* 46. n. 25. De *Confidentia* 28.
Benefic. Utile verò per inutile sicuti non vitatur, c. 37. de R. J. in 6. 29.
ibique Brunnem. & L. 1. n. §. 1. ff. De *Const.* Dec. Sanz Morqueh. *Tract.*
De *Divis. Bon. Lit.* c. n. 3. 4. 43. Ita multò minus ab illo, quod inutile est, 30.
in *concurso* vincitur, cum inutile esse, & esse *sine effectu*, paria sint. 31.
Surdus. Dec. 51. n. 20. & *Consil.* 179. n. 49. Anton. Menoch. *Dec. Bo-*
non. 40. punct. 7. n. 20. & Mari. Anton. *Var. Resolut.* 61. *Lib.* 1. n. 14. 32.
(4.) Quod, sicuti nullibi *Error*, etiam *probabilis*, inter legi 33.
rimas legitimi matrimonii dissolvendi causas, jure *Divino*, aut *Hu-*
mano reperitur, insuperque errantis nullus est consensus, L. 119.
§. 2. ff. De *R. I.* non valitur inde contractibus, quos *Error* copulavit 34.
L. 22.

53. L. 22. De V.O. actuque per errorem gestō, erranti minime nociturō;
36. L. 15. ff. De Jurisdic. Ita multō minus error Binubi Conjugis fraudi esse possit, aut veritati, quā rerum erroribus non viciatur L. 6. §. 1. ff. De Off. Præs. L. 6. C. Si certum per. quæque Balis, ac Mater Justitiae rectē appellatur, Gig. Cons. 2. n. 6. Alōys. Ricc. in Prax. For. Ecclēs.
38. Dec. 234. n. n. 6. in edit. 2. aut firmissimo, absenti Conjugi ex copulā Matrimoniali semel juri questō, cui per posterius ex errore contractum Matrimonium, iniquam inferri conditionem, jus non patitur nostrum, arg. L. 74. ff. De R. 7.
39. (5) Quod, quāquam probabilis error, aut prætensa Necessitatis allegatio Bigamiam ordinariā gladii poenā, quæ juxta Cons. Carol. art. 120. non nisi dolō malo ad secundas nuptias properantibus imponenda est, Clafen. & Dd. passim. ad d. CCC. (à quō tamen fatva quācunque, Vid. Harpr. ad §. 1. 7. De injur. n. 124. ibique plena manu all. Ddres, sicque multō magis probabilis erroris, aut urgentis necessitatis causa excusat, Stryck. in Diff. De Malitios. Conjug. diff. §. 13. Gutierrez. præf. Lib. 1. q. 51. n. 1. Flores de Mena. Par. quest. 21. n. 18. & Menoch. De Recup. Poss. Rem. §. n. 49.) quidem liberet, vid. Brunem. ad L. 7. C. & Auth. Hodie De Repud. n. 8. Clafen. ad a. 121. Bechman in Comm. ff. Theor. Pract. ad Tit. De R. N. obs. 2. n. 36. & Excell. Dn. Præs. Diff. De Mitig. Pen. favore Matrim. contracti p. 35. nullus tamen
42. nedum non absoluta Necessitatis prætexus stabile prioris Matrimonii vinculum rumpere, Bigamoque licentiam ad secundas convolandi nuptias tribuere, multō omnium minus verō id operari possit, ut hæc, non jure contractæ, prioribus Nuptiis, omni jure adhuc validis, præferri mereantur.

S. VIII. *Ex hæcenus dictis jam INFERO. I. Juri omninō conformiter pronunciaffe Consistorium Fridensteinense An. 1679. 31. Jul. pro Præferentiā & Validitate Primi Matrimonii illo Casu, quō Civis quidam Waltersbusanus in Thuringia Sebastianus S. consentiente Uxore sua Ursulā, commodum aliquod vitæ subsidium bello, quæsiturus, militiae nomen professus erat, totumq; absens quinquennium, & sub Rege Hispaniæ stipendia merens, in Siciliam abierrat, Uxore mortem Mariti ex Militis cujusdam, fide digni relatione edoctā, exq; prævio ejus loci Superintendentis inaultu secundo Marito Davidi G. nuptā.*

S. IX

§. IX.

Facit enim pro statumina dā hac sententiā (1.) Quod prius
Matrimonium, nec *adulterio*, nec *malicioſā deſertione*, (quæ to-
 ties ceſſat, quoties, uti hoc caſu, *bonā cum gratiā Conjugis*, do-
 mi relicta; in militiam abijt Maritus, Vid. Nicolai in *Tract. De Di-*
uort. c. 7. n. 1. Gerhard. *De Conjug. §. 616. ſeq.* Schrader in *Comm.*
ad T. 7. De Nupt. n. 153. Brovver. *De Jure Connub. L. 2. c. 18. n. 11.* &
 Dn. Stryk. in *Diſſ. De Malit. Conf. Deſert.*) nec morte reverā diſſo-
 lutum fuerit. (2.) Quod *fallum teſtis teſtimonium ipſā veritate vin-*
catur. (3.) Quod *deteſtō errore*, quō ſecundæ Nuptiæ, earumq;
 à Superintendente facta permiſſio nitebatur, ipſæ etiam *buis erroneo*
ſuperſtructæ fundamento nuptiæ ſubſiſtere haud potuerint: Multò
 minus verò (4.) hic error abſenti vivo Marito præjudicio eſſe qui
 verit, Uxorem ſuam, ſibi adhuc ſtabili matrimonii vinculo nexam,
 reperenti. Quod (5.) nec ipſe Superintendens, nec domi re-
 licta Uxor aliter in ſecundas Nuptias conſenſiſſe videantur, quàm
 ſub hæc tacitâ conditione, ſi teſtimonium, de morte Mariti perhibi-
 tum, veritate nitatur; Quâ deficiente, ſicuti, quod ſub illâ actum
 eſt, retrò actum non cenſetur, Garc. Gironda. *De Explicat. Privil.*
& Exemp. n. 667. Caid. Pereira *de Pot. Etig. c. 2. n. 16.* Nicol. *Intrig.*
Dec. 21. n. 2. Lib. 1. Ita nec interveniſſe Superintendentis Conceſſio,
 nec matrimonialis Copula cenſetur, priori Maritò reverā adhuc
 ſuperſtite. Accedit (6.) Quod, ſicuti ſententia, ex falſo teſtimoniò
 lata, repertò corruit errore, L. 33. ff. *De Re Jud. L. Fin. C. Si ex falſ. inſtr.*
 Mev. P. 3. Dec. 104. & Brunnem. *ad d. L. 33.* Ita nullam jure conci-
 liare firmitatem *poſteriori Matrimonio* poſſit prætenſa Superinten-
 dentis permiſſio, cognitò errore, deteſtâq; per reditum *uxi i Ma-*
riti prioris teſtimonii de ejus obitu falſitate, ſuâ invaliditate facilè
 ruitura: Ut taceam, quod (7.) *Secundum Matrimonium*, ceu ipſò
 jure nullum, valido adhuc *primo præferri non poſſit*, per ea que
ſuſius ſupra §. 7. in rat. 3. deducta ſunt.

§. X.

Neque ſubvertit dictam ſententiam (1.) Quod relicta
 domi *Conjugi æque*, ac *ſecundo Marito* nulla hic imputari culpa poſſit:
 Non *Uxori*, utpote quæ non temerè ad ſecundum prolapſa eſt ma-
 trimonium, ſed morte putativâ Mariti, Unico teſte, eoque, uti
 ex

- 16
 ex sententia Consistoriali Fridensteinensi liquet (quam exhibet
 Dn. Brickner in *Decis. jur. Controv. Matrim. in calce Cap. 27. ad N. 6.*)
 55. fide dignò, probatà; Quò casu, præprimis si *occulta* in acie morte
 periisse perhibeatur abiens Maritus, (uni teste sententiã Consisto-
 riali Fridensteinensi hic Sebastianus S. in præliò ad Confluentiam
 56. sub defensione signi occubuisse fertur) *Unius* testis, omni exce-
 ptione majoris, juxta Canonistas etiam non jurati, vid. Sanchez.
De Matrim. L. 2. D. 46. n. 2. Farinac. q. 140. n. 52. & Dn. Joh. Christ.
 Falckner in *Diss. de Select. N. Just. § 17.* (non obstante *Novellâ 17. c. 11.*
 57. indeq; desumptâ *Authentica. Hodie. De Repud.*) de proprio visu, quod
 58. interfuerit defuncti sepulturæ, vel ipsum cadaver viderit, depo-
 nentis, Campeg. *De Test. Reg. 350. v. 9. Malcard. De probat. V. 2. Concl.*
1075. n. 6. Farinac. P. 5. oper. Crim. qu. 140. n. 66. sufficere testi-
 monium, ad hoc, ut relictæ domi Uxori transitus ad secundas
 concedatur Nuptias, testantur *præter allegatum Farinacium.*
Nævius in Sistem. Nov. ad Nov. 117. c. 11. Trentacinius Var. Re-
sol. L. 2. Resol. 10. Tit. De Probat. n. 4. vers. Hæc secunda Conclusio Anton.
Gabriel. Comm. Conclus. L. 1. Tit. De Testit. Concl. 1. n. 33. variisq; confir-
 mant præjudiciis, Dn. Finkeltaus. *Obs. 85. n. 14. seqq. & Carpz. in Prax.*
Crim. P. 2. q. 58. n. 46. & in Jprud. For. P. 1. C. 16. D. 38. nec non Jprud. Eccl.
L. 2. T. 9. Def. 107. n. 14. seq. jung. Nov. 117. c. 11. Auth. Hodie De Repud. §
 19. X. *De sponsal. Sic & culpâ omni vacat Secundus Marius, qui ad reli-*
 59. ctam à Primo Uxorem, non, nisi cū præviã Superint. accessit permis-
 sione, cumq; illâ certissima opinione, *priorem* in acie periisse Marii:
 Ut hinc omninò durum videatur, *Posteriorem Maritum, omnis cul-*
 60. *pæ expertem, redeunti Priori, cedere debere Uxorem suam, bonâ fide*
sibi publicè copulatam. Respondendum enim est: (1.) *Omnis culpa*
causentiam, bonamq; utriusqve Conjugis fidem, quâ posterius co-
pulatum est matrimonium, ad id quidem prodesse novis nuptis,
nevel Ordinariæ, vel Extraordinariæ Bigamiæ subjiciantur pœnæ,
 61. *publicâ Copulatione ad præviã Superintendentis concessionem*
 62. *illam facilè elisurâ; Minimè vero gentium nocere Marito priori.*
 63. *omni itidem culpâ vacuo, Judicè in concursu duarum petiti-*
 64. *one, per L. 31. §. 1. ff. Deposito (2.) Neq; Secundum Marito ideo*
 postha-

posthaberi *Primo*, quasi *culpa rei* fuerint nupturientes, aut *bonae fidei* exstiterint *expertes*, sed, quod nondum dissolutis *primis* nuptiis, *secunda* ipso jure nullae sint, indeq; *Primi* Mariti jus nocatur potius. (3.) Non deficere hic justam annullandi posterius matrimonium *causam*, nempe durans adhuc prioris matrimonii vinculum, *culpa* licet hic cesset *secundis* nuptiis coeuntium, trahendamq; ad hunc casum famosissimam esse Philosophorum æq; ac Jurorum Regulam: Multa fieri *sine culpa*, quæ non fiunt *sine causa*. 65.
fac. vid. Nicol. ab Ubald. Tr. De Sui test. p. 4. n. 6. Exc. Dn. Stryk. eod. Tra. Diff. 4. Cap. 1. §. 10. (4.) Ut ut *durum* non nemini possit videri, individuum, quam novi nupti intendebant, vitæ consuetudinem absque illorum culpâ dividi, *durius* tamen adhuc esse, legitimum *Primum* Maritum absque omni itidem culpâ suâ, thori, nondum dissoluti, legitimâ carere debere sociâ suâ, illamque cedere teneri *Secundo*, minus jus habenti, suum *cui*, & non *illi*, errorem nocere, iustius omnino, ac æquius est. 66.
 67.
 68.

8. XI.

Minus obstat: (2.) Quod, cum intra *totum quinquennium* absens Maritus, de vitâ suâ Uxorem, domi relictam, nec ipse per literas certiore fecerit, aut per alios eandem certiorari curaverit, a *malitiosa* desertione, saltim *ex postfacto* commissâ, parum abesse videatur, frustra sibi *secundum* præferri Maritum jam conquerente *Primo*, culpâ sibi soli nociturâ. c. *damnum* De R. J. in 6. 70.
L. 20. ff. R. Brunn. ad c. 22. De R. J. in 6. & Consil. 7. in fin; Respon-
 71.
Jur. Contr. Matrim. c. 27. n. 4. satis liquere, longissimam loci inter-
 72.
capedinem, quâ ab uxore disjunctus vixit Primus Maritus, literarum ipsi cum Uxore sua haud concessisse commercium, proindeq; extra omnis culpæ reatum constituisse absentem; Multo
 73.
minus vero quinquennii lapsu hoc casu id operari, ut animus deserendi Uxorem, hinc positâ circumstantiâ, ex postfacto inde colligi possit, jurisprudentiâ nostrâ in dubio semper in meliorem partem præsumente; arg. L. 5. ff. De Cond. Inst. c. Un. X. De Scrutin. in Ord.
 74.
fac. & Dudum. X. De Presumpt. Angel. Gelf. Dec. Rot. Rom. 395. n. 15, Brunnem. ad L. 5. Decret. Reg. 2. n. 2. inq; concursu duarum præsumptionum hanc præferente, quæ delicti est exclusiva. L. 51. ff. Pro Soc.
 C L. Si

L. Si defunctus. 10. De Arbitr. Tut. Roman. Consil. 68. n. 8. Grammatic.
 Consil. 31. n. 11. Riminald. Consil. 31. n. 136. n. 15. Vol. 1. & Vultej. 1. Consil.
 fil. Marp. 15. n. 24.

75.

§. XII.

INFERO ex Regulâ §. 8. traditâ: I. Illustrissimum Regis
 Svécizæ Consistorium in casu notabiliore, quò constanti famâ in
 Svéciam perlatâ, Nobilem quendam de Hamelstirn, locum tenen-
 tem Regiæ Svécizæ Equestrîs militiæ, in Morea sub auspiciis Reip.
 Venetæ, ac Illustrissimi Comitis de Königsmarck. contra Turcas
 fortiter pugnantem, cum aliis commilitonibus conterraneis
 gloriosissimâ morte occubuisse, Uxor ejus, finitò publici luctus
 annò, illustrissimo Comiti Hornio nupserat, rectè non ita pridem
 pronunciasse, Priorem Maritum, quinque ictibus à Secundo exce-
 ptum, suam sub comminatione secuturi exilii recipere debere
 Uxorem, annullatò posteriori Matrimonio. Quò de casu consuli
 potest Bruckner. in Dec. jur. Controv. Matrim. cap. 27. n. 13.

76.

§. XIII.

Rationes, quibus Illustrissimum Regium hocce Judicium
 sententiam hanc falsit suam, sequentes addi possunt: (1.) Quod
 detectâ rumoris publici de Obitu Mariti falsitate, prius ipsocum
 contractum validum permaneret matrimonium, ejus dissolven-
 di legitimâ causâ hic prorsus deficiente. (2.) Quod errore con-
 tractum posterius matrimonium, primis nondum dissolutis nu-
 ptiiis, ipso jure nullum sit, hincq; ex rationibus §. 7. n. 3. adductis,
 priori valido præferri propitio jure haud possit. (3.) Quod Error
 ex publico proveniens falso rumore, nec veritati, nec juri, primo
 Marito ex validis adhuc primis nuptiis quæsto, fraudi esse possit:
 & (4.) Quod bona Uxoris domi relictæ, publiceq; maritum, quâ
 mortuum lugentis, fides, & culpa defectus eandem quidem cum
 secundo Marito ab omni Bigamiæ liberent pœnâ, vid. Carpzoov.
 L. 6. Resp. 89., Jus tamen præferentiæ eò minus tribuant, Secundo
 Marito, quò validius adhuc noscitur jus Primi Mariti, omnis cul-
 pæ exortis.

80.

§. XIV.

Ex iisdem rationibus CONCLUDO: III. Modernum
 Galliz Regem, Ludovicum XIV. similiter rectè omnino pro pri-
 oris

oris matrimonii iudicasse præferentiâ illò casu, quò Anno 1690, Uxor Domini Fogueu Desceures nuntiò de obitu Mariti, in prælio, circa oppidum Fleury commissò occisi, ad amplexus conjugales Secundum Maritum, Dominum de Meniller admiserat, reversò ex India Orientali, quorsum casu delatus erat, Anno 1694. salvo priori Marito: Referente hunc casum Gothofredo Zouïern, *Altenburgensi in Tract. cui Tit. Nouellen. aus der gelehrten und Curiosen Welt. Mens. Decembr. 1694.*

§. XV.

Idem omninò juris esse autumo, IV. illò casu, quò Uxor falsò Mariti, unâ cum navi, quâ vehabatur, cœli, ac Maris inclementiâ submersi, acceptò inducta nuntio (quales in Batiaviâ haud rarenter contigisse casus, memorat Busius *ad L. 8. ff. De his, qui noi. infir.*) ad secunda vota convolavit, priori marito elapsò luctus annò, salvò, licet navi cum omnibus nautis peremptâ, domum reduce factò, vid. Busius *d. l. n. 2.*

§. XVI.

Neque aliud statuendum esse arbitror; V: hòc casu, quò marito ablente in captivitate diu detentò, Uxore jus, ubi nam latet, & an vitæ usurâ adhuc fruatur, ignara, secundis nuptiis alium sibi junxit Maritum, priore post nuptias contractas omnem præter spem domum ex vinculis reversò, relictamque thori sociam sibi restitui urgente: Quale exemplum in Cive Bomeliano, post octodecim annos, quibus in Hispania captivus detentus erat, domum reduce, aliquè nuptam deprehendente Uxorem suam, refert Reidanus *in Annal. Belgia. Lit. 58.* ex quo illo Dn. Bruckner. *in Dec. jur. Controv. Matrim. c. 2. 7. n. 8.* Præterquam enim, quod Captivitas hodie non amplius tollat matrimonium, *Nov. 22. c. 7. Nov. 117. c. 11. Auth. Hodie. Cod. De divort. c. 19. X. De sponsal. Brunnem. ad L. 6. De Divortiiis n. 10 (non obstante L. 1. ff. De Divort. L. 56. ff. Solut. matrim. §. L. 12. §. 4. ff. De Captiv. §. post lim revers. vid. Ex. Dn. Stryck. Diss. De Matriso Desert. §. 19. Sanchez. L. 2. De Matrim. Diss. 46. Farinac. oper. Crimin. qu. 140. n. 45. §. 49. Covarruv. De Matrim. P. 2. c. 7. §. 3. n. 4. & Wissenbach. Diss. ff. 48. lit. 34.)* sed Uxor, nulla licet affulgente spe liberandi ex captivitate maritum, simpliciter mortem ipsius debeat exspectare

87. stare, casu superveniente nunquam dirimente matrimonium, L. 2. §. 7. ff. Solut. Matrim. (qualiter respondit Consistorium Lipsiense Anno 1673. referente Excell. Dn. Stryckio in not. ad Brunnem J. E. Lib. 2. c. 27. §. 29. his verbis. Wellen so wol nach den neuen Keyserlichen/ als Bisthl. Rechten/ propter captivitatem die Ehe nicht getrennet werden kan / der freye Ehegatte auch / ehe/ und bevor Er gründliche Gewisheit / das der Gefangene mit Tode abgangen/ sich anderweit zu verhehlen nicht befüget/ sondern vielmehr in der Einsamkeit bis an sein Ende zu verbleiben/ und dieses alles/ als wie sonst ein malum constanter matrimonio superveniens, wodurch das Ehe- Gemahl so wohl zur Ehelichen Beywohnung/ als zum mutuo adiutorio ganz unächtigt wird/ in Christlicher Gedult zu erragen schuldig / so mag auch Titio, ehe Er von der Benignæ Todesfall gewisse Nachricht erlanget/ zur andern Ehe zu schreiten/ keines Weges nachgelassen werden.) sane
88. *de malitiâ deserentis, sicq; de justa prioris matrimonii dissoluti causa,* nil quicquam ex actis constat, neq; illa in dubio præsumitur. Betold P. 5. Consil. 248. Ut hinc, processu desertoriò non institutò, imò ne
89. locum quidem hoc casu inveniende, Uxor de Mariti morte ne
90. probabiliter quidem certiorata, (cui aliàs transitum ad secundas
91. nuptias non denegant Diana Resolut. Moral. Tom. 2. Tract. 6. Resolut. 257. eumq; secutus Exc. Stryk. in Diss. De Malit. Diss. §. 19.) non jure ad aliud convolaverit matrimonium, idè omnino priori posthabendum, quod illud nec dissolutum sit, nec jure dissolvi possit, justâ divortii causâ hoc casu planè deficiente.
92. §. XVII.
93. Multò magis verò VI. prius stabile manet matrimonium, posteriori meritò in concursu præferendum, si, non deficiente licet absentis mariti malitiâ, vel citra motum desertionis processum, vel eòdem nondum finitò, Uxor secundum contraxerit matrimonium,
94. Maritò priori ante sententiam pœnitente, & ad desertam Uxorem redeunte: e. g. Si maritus ante abitum, & militiam electam, mentem indignabundam, animumq; perpetuam constituendi dissensionem, ut loquitur Jctus Paulus in L. 3. ff. De Divorc. sapius his verbis declaraverit: Er wolle in den Krieg ziehen/ und sein Lebtag nicht wieder in seiner Frauen kommen / Uxorq; cum hoc casu dubitandum non sit, animò deserendi eandem maritum militatum abuisse, Exc.
- 95.

Stryk.

Stryk. *diſſ. De Malit. Defere. §. 13.* inſtitutō quidem deſertionis
 Proceſſu, (qui hōc ſibi caſu utiq; locum vendicat. vid. Michael Ha-
 vemann. *in Gamalog. L. 3. Tit. 7. Problem. 2.* & Gerhard. *de Conjug. §. 679.*) 96.
 non expectatā tamen ſententiā, ad ſecundas properaverit nu-
 ptias: vid. Dn. Stryk. *in Diſſ. De Nullit. Matrim. §. 17.* Dn. Schilter. *in*
Inſt. Jur. Dan. L. 2. Tit. 12. §. 5. Carpz. *in Jurispr. Eccl. L. 2. Def. 192. n. 15.*
 & L. 3. Def. 67. & 68. Qvanquam enim ex infra fuſius dicendis li-
 quet, quod prior maritus poſt rite inſtitutum, ac finitum deſerti- 97.
 onis proceſſum demum reverſus, fruſtra reſtitutionem malitio-
 ſe domi relictæ Uxoris olim ſuæ urgeat, Vid. Dn. Stryk. *d. Diſſ.*
De Matrim. Nullit. Carpz. L. 2. Def. 192. n. m. 12. §. 16. juſtam potius
in Saxonia, alibiq; ex illi poenam incurſurus, Carpz. d. l. in ſu. Stryk.
in not. ad Brunnem. J. E. L. 2. e. 17. §. 27. verbiſ: ſi redeant. non æq; tamen 80.
 injuſta ejus petitio eſt, ſi penitentiā ductus, ante laicam redux
 ſententiā, ſecundarum nuptiarum temere contractarum petat
 annulationem. Ratio diverſitatis eſt in aprico: Priori liqui- 81.
 dem caſu non duntaxat juſta adeſt divorſii caſus, puta malitioſa ab-
 ſentis deſertio, ſed & ipſum divorſium per ſententiā Judiciis Ec-
 cleſiaſtici eſt ſecutum, ſicq; rite, & judicialiter prius matrimoni-
 um eſt diſſolutum, cujus proinde nullus ſuperſeſſe amplius po-
 teſt effectus, multo minus poſterioris matrimonii, jure contracti
 prelativus. At vero poſteriori caſu licet non deficiat juſta divor- 82.
 ſio caſus, nempe malitia deſerentis, ipſum tamen divorſium, ſeu
 diſſolutio prioris matrimonii, nondum ſecutum eſt, quo ſine tan- 83.
 tum abeſt, ut deſertæ Conjugi ad alterius viri tranſire liceat con-
 ſortium, ut potius ſecundum hocce matrimonium Bigamiæ ſpe-
 ciem præ ſe ferre videatur, perpetua relegatione puniendæ. vid. 84.
 Carpz. L. 3. Def. 67. n. 2. & 13. *ibiq; Reſponſum Schahin. Lipſ. de 20. 1609.*
 Neq; enim ad conſequendam licentiam ſecundarum nuptiarum
 alterutrum ſufficit, ſed utrumq; conjunctim requiritur (1.) juſta 85.
 ſc. divorſii caſus & (2.) ipſum Divorſium. Et, ſicuti per adulterium 86.
 ipſo jure non rumpitur matrimonium, ſed cauſæ cognitio, eamq;
 ſecuta ſententiā Judiciſ Ecclēſiaſtici diſſolutoria deſideratur, ita 87.
 hāc non minus in divorſio ex cauſa deſertionis opus eſt. Joachim à
 Beuſt. *De Matrim. P. 2. c. 27.* Philipp. *in loc. De Conjug. Tit. De Deſerit.*
 quibus temere neglectis, qui ad ſecundum, priori nondum diſſoluta, 88.
 prope-

- properavit matrimonium, suæ imputabit culpæ, quod relictò
posteriori conjugè, non jure sibi copulatò, ad consortium *prioris*
 Conjugis redire teneatur invitus: Recte enim monet Dn. Stryk.
 39. *in all. Diff. §. 17.* Si in Processu Desertorio præscripta in ordina-
 tionibus Consistoriorum neglecta fuerint, *posterioris* matrimoni-
 um pro nullo declarandum, redeuntiq; *priori* marito Uxorem
 90. suam esse restituendam. Accedit præterea, quod ad præviã
 edictalem citationem ante latam redi, sententiam, *simpliciter*
 pro malitioso desertore haberi non possit, cum is demum talis
 91. censendus sit, qui spretis citationibus sese revocari non pati-
 tur; Stryk. *ad J. E. Brunnem. L. 2. c. 17. §. 27. verbis: Si redeat & in*
 92. *Diff. De Desert. Malit. §. 41. juncto Gerharo De Conjug. §. 766. Quam-*
 quam tamen se à malitiã purgare non valens, temerariæ absentia
 pœnas vel in ære, vel in carcere luere teneatur, salvò interim *pri-*
ori, & nullò declaratò *posteriori* matrimonio. Dn. Stryk. *d. Diff. §. 41.*
 § XVIII.
93. Utrum verò VII. & hoc casu *prius* matrimonium in *con-*
cursum Duorum præferendum sit *posteriori*, quo Christianus apud
 Turcas, aliasque Barbaras Gentes per multos Annos absque ulla
 redemptionis spe, durâ detentus captivitate, ope Fœminæ, quam
 ex promissione matrimonii antea facta, sibi uxorem duxit,
 liberatus à vinculorum molestia, domum revertitur, *priorem* ad-
 huc Uxorem suam vivam deprehendens, majoris momenti quæ-
 stionem esse non ibit inficias, contraria hujus decisa quem non
 fugiunt. Cum enim in Comite Glichenfi, referente Wolffio in
 94. *Secl. Memorab. Centur. 16. ad Annum 1515. Dressero in Millenar. 16. ad*
Annum. Christ 1217. Peckerstein in Theatro Saxon. P. 1. c. 16. D. Sagittar.
in Hist. Glichenfi. L. 2. c. 4. Dn. Bruckner in Dec. jur. Contrav. Matrim.
c. 14. n. 66. juncto Dn. Præsidi in nupera Diff. De Mitig. Pan. favor.
 95. *Matrim. Contracti p. 34.* hic contingeret casus, neutrum alteri
 prælatum fuisse matrimonium, sed præviã dispensatione præsa-
 tum Comitem *Utramque* retinuisse *Conjugem*, constat tum &
 proxime allegatis Scriptoribus, tum etiam ex Saxeo ejus Epita-
 phio, in quo ipse inter duas medius Uxores, Erfurii in tem-
 96. plo monasteriali, D. Petro sacro, adhuc hodie conspicitur;
 At verò cum similis casus Illustri ECtjuridicz Jenensi, in
 No.

Nobili quodam Uxorato, capto à Moscovitis in militia Polonica offerretur, qui omni aliò carcere elabendi remedio deficiente, cum Virgine Moscovitica, nuptiis secundis sibi ob præstitum liberationis auxilium, copulata, domum reversus, superstitem primam deprehendit thorisociam, ipsa non dubitavit, posterius matrimonium præferre priori, marito ab ulteriori contra se institutâ inquisitione liberato, & tantum ad id condemnato, ut retentâ posteriori Uxore, comoda priori daret vitæ subsidia, referente Dn. Bechm. in *Comm. ad ff. Tom. 2. Ex. 3. Tit. De R. N. Obs. Pract. 2. n. 36. ex q;* illo Dn. Bruknero *d. l. n. 66. & Exc. Dn. Præsidi in proxime all. Diff. p. 35. Planè* 97. contra aliter judicatum esse *in parili casu*, quò circa Annum 1567, Nicolaus Blattenbarde Eslingensis, 25. Annis apud Turcas in captivitate miserè consumptis, cum Uxore secundâ (quæ ipsum ex captivitate liberaverat) tenerrimè amatâ, demum redux, priorem suam in vivis adhuc deprehendit Conjugem ingratisimam, & oppidò sibi molestam, ex Crusii *Annalibus Sevevicis. p. 3. Lib. 12. c. 13. ad Annum. 1577. recenset Dn. Bruckner d. Tract. cap. 27. n. 8. Justus* 98. enim est Maritus secundam non sine summa hujus indignatione ac imprecatione dimittere, & cum primâ solâ nondum dissolutum prius infelix matrimonium continuare.

§ XIX.

Equidem cum non *Exemplis*, sed *Regulâ*, & *Legibus* judicandum sit, L. 13. C. De Sententiis & Interloc. L. 12. ff. De Off. Præs. ultimæ sententiæ juxta REGULAM §. 7. traditam, meum adjicere calculum nullus dubito, sequentibus motus rationibus: (1.) Quod prius matrimonium neque morte prioris conjugis, neque adulterio, neque malitiosa diffensione rite & judicialiter fuerit dissolutum. (2.) Ipsa vero Captivitas per *susius* §. 15. deducta, hodie tollat matrimonium minimè. (3.) Quod nondum judicialiter, riteque dissolutò priori matrimonio, posterius non jure dicatur contractum, indeque nullum sit, ipsò prælationis in concursu duorum effectui utique cariturum. *vid dicta* §. 7. n. 3. (4.) Quod sicuti relictæ domi Uxori injungitur mortem captivi expectare Mariti, antequam ad secunda properet vota, Nov. 117. c. 11. *Conf. dicta* §. 15. omnis licet spes redituri ex vinculis mariti penitus decollaverit, ita in captivitate constituto marito nulla hîc prerogativa ju-

- jure tributa sit, *aliam vivæ Uxori prima superinducendi Conjugem*, spes ut ut nulla, nisi per illam carcere elabendi, alia affulgeat; Pari correlativorum conditione, & dispositione juris existente. *L. fin. C. De didist. Viduit. Anton. De S. Blas. in Tract. De Corrolativ. Tom. 10. Tractatum. Everhard. in loc. top. legal. loco à Corrolativ. n. 8. & Barbosa. in thes. loc. Comm. L. 3. c. 98. Ax. 1. ubi ex Baldo docet, quod in dubio idem juris sit in marito, quod in Uxore leges justum esse voluerunt.* Quod, sicuti (5.) priori casu secundum Maritum, nupta ipsi Uxor, primò per multos annos in captivitate detentò adhuc superstitè, *invita relinquerè, & soli priori, domum reverso, adherere jubenda est, nullò declaratò posteriore matrimonio conf. dicta S. 15. ita ægrè ferre haud debeat hoc posteriore casu Uxor secunda, quod invita carere debeat Maritò, vivà ejusdem legitimâ Uxore, & nondum dissolutò prioris matrimonii vinculo, immo justâ illud dissolvendi omni penitus causâ deficiente, sibi non jure copulatò.* (6.) Quod licet durum videatur Brucknero à. *Tract. c. 14. n. 66.* Secundam Uxorem à marito separari, quem ejus secuta fidem, suis sumptibus & ope ex captivitate liberavit, absque quâ redemptione fuisset, is domum ad priorem nunquam reverti potuisset Uxorem, indeque naturali æquitati magis Convenire autumet, *utramque Maritò hoc casu relinquerè uxorem: per ea que habet d. Tract. Cap. 27. n. 8. in fin.* Durius tamen omninò agi cum priori arbitramur Uxore, si, quæ juxta leges hunc casum patienti ad reditum usque Mariti, per multos, infortunii Maritalis particeps, tolleravit animò annos, id, ceu præmium patientiæ suæ, consequeretur mali, ut omnis culpæ exsors, vel carere justò suo cogeretur marito, vel aliam contra jura, & non sine justò metu variarum vitæ molestiarum secum admittere thori sociam. Neq; enim assentiri possumus, illis, qui hoc casu Principibus arbitrium tribuunt liberò, non duataxat hoc cum effectu dispensandi, ne Bigamiæ incurrat poenam Bigamus Maritus, sed, ut eidem etiam liceat, Bigamiam continuare, cum juxta *Carolus Quintus CCC 120.* hoc casu continuaretur *adulterium, immo delictum ipsò adulterio gravius, diuturnitate temporis delictum non minuente, sed augmentante, uti loquitur Pontifex in cap. 5. X. De eo, qui dux. Ux. & efficiente, ut eo censeatur gravius*

IN CONCURSU DUORUM.

27

gravius, quo diutius infelicem detinet animam alligatam, juxta cap. pen. in fin. X. De Consanguin. & Affinit.

§. XX.

Et huic sententiæ, quæ annullatò secundò, in concursu duorum 114.
 præferri primum, nondum rite ac judicialiter dissolutum, urget
 Matrimonium, patrocinantur, Exc. Dn. Stryk, in Diss. De Nullit.
 Matrim. §. 11. Thom. Del. Bene in Tract. Moral. 3. Dub. 18. Sect. 8. in
 fin. Joh. Georg. Nicolai. Tract. De Repud. & Divorc. P. 2. c. 1. n. 52. Bu-
 sius ad L. 8. ff. De his qui noi. infam. Carpzov. L. 6. Resp. 89. n. 9. & in
 Jurispr. Eccles. L. 2. Def. 192. n. 14. Finkelthaus. Obs. 111. n. 8. & 9. ibiq;
 præjudicium de An. 1634. Bruckner, in Dec. Jur. Controv. Matrim. c. 27.
 n. 13. p. 278. Dedeken. Vol. 3. E. 4. Sect. 5. n. 37. se 7. ibiq; præjudicium
 Balduinus De Casib. Conse. L. 4. c. 13. Cas. 8. p. 1215. Brochman. in loc.
 De Conjug. c. 4. qv. 59. & B. Lutherus Tom. 5. Jen. Op. Bon. Ehesachen. 115.
 art. 3. fol. 248. aliq; plurimi, qui omnes ferè decisionis hujus fun-
 damentum petunt ex supra adductis rationibus, junctis c. 2. X. De
 Secundis Nuptiis. c. Cum per bellicam. C. 34. qv. 1. Nov. 117. c. 11. & Authen- 116.
 tica. Hodie. De Divorc. concordantibusq; aliorum locorum statu-
 tis, quæ inter hac vice sufficiat allegasse Statutum Hamburgense
 P. 2. Tit. 30. §. 32. art. 22. his verbis. Da es aber aus beweißlichen Ir-
 thumb sich zuragen möchte/ daß wenn der Ehemann in abgelegenen De-
 ren sich über 4. oder 5. Jahr auffgehalten/ und seiner Hausfrauen in Meiter-
 Zeit von seinem Zustandt nichts zu wissen gethan/ viel weniger Ihr/ und
 seinem Kinder die Nothdurfft/ und Unterhalt die Zeit über verschaffen/ daß
 darüber die Ehefrau/ auff vorbergehender vergeblicher Auskündigung ih-
 res abwesenden Mannes Gelegenheit/ und auff angeruffene Hülffe des
 Gerichts/ in beständiger Meinung/ daß derselbe Todes verfahren/ zu an-
 dern Ehe sich würde/ oder hätte begeben; So wäre auff den Fall auff
 des ersten Ehemannes Wiederkunft/ kein Ehebruch begangen/ jedoch
 wird auff solchem Fall der Erste Ehemann wiederum zu sei-
 ner Frauen gestattet/ und der ander Ehemann davon abge-
 wiesen/ und sind gleichwohl die Kinder/ die in des ersten Ehemanns Ab-
 wesenheit/ von den and. en Ehemann in wehrender Ehe geboren/ vor Ehr-
 lich zu achten.

§. XXI.

Infero VII: ex regulâ §. 7. traditâ: Justissimè omninò 117.
 D pro

pro *Primi Matrimonii præferentiâ* pronunciaſſe iudices Lutetiæ Pa-
riſiorum Año 1559. in caſu notabili inſignis cujuſdam Impoſtoris,
Arnoldi Tbiel, ab illuſtri Dn. Jacobo Cats, P. 2. *Oper. cui, Titulus*
Proceſſeen vanden Grou-Ringſt. p. 170. ſeq. relatô, qvô ille Comilitioni
ſuo, *Domino De Guere*, quoad faciem, ſtaturam & ſingulares
prorſus in manibus, oculô, capite, pedumque unguibus, notas
ſimillimus, occasione, ob amiſſum alterum in præliô pedem, ſine
omni ferè eluctandi ſpe decumbentis ſocii ſui, abuſus, ad hujus
convolavit Uxorem, ſeque ejuſdem per octennium abſentem
mentitus Maritum, maximas, minimas, contracti matrimonii, o-
mniumq; arcanorum thori, & actorum Cameralium circumſtan-
tius enarrando, quæquæ conſtante matrimonio cum inter Do-
meſticos, tum inter ipſos Conjuges, etiam in ipſâ nuptiarum feſti-
vitate, inô & inter Conſodales à primâ pueritiâ geſta erant (quæ
cuncta ex inconfultâ & parum decenti Socii ſui *de Guere* relatione
tenaciſſimè obſervaverat) accuratè recensendo, difficulter cre-
dulæ tandem perſuaſit Uxori, omniq; tam *ſua*, quàm etiam
abſentis cognationi, propriisq; hujus Sororibus, ſe verum eſſe ipſo-
rum Maritum, Fratrem, Cognatum, & Affinem, hâcque inauditâ
obtinuit impoſturâ, ut non duntaxat ab omnibus pro legitimô
habitus *Bertranda* Marito, in poſſeſſionem omnium fortunarum,
ſed in amplexus etiam conjugales miſerè deceptæ admitteretur
Uxoris, donec tandem ſpem præter omnè & votum hujus falſarii,
redux factus abſens verus Maritus, fallaciâ improbi Defraudatoris
non ſine magnâ difficultate publicè detectâ, cum omnibus bonis
legitimam reciperet conjugem, peſſimô illô, verſutiſſimôq; Stel-
lione ad ultimum ſupplicium raptô, ejuſq; facultatibus omnibus,
interim nati ex *Bertranda* liberis, juſtiſſimâ judicis ſententiâ le-
gitimis declaratis, ex æquo addictis. Cujus ſententiæ funda-
mentum hoc fuit palmarium: Quod (1.) prius matrimonium non
119. fuerit legitimè diſſolutum, neque à *Bertranda* per copulam puta-
tivi mariti, exulante omni ejus dolô, commiſſum adulterium; Cuius
ille quidem juſtiſſimam ſuſtinuit capitis pœnam, ob turpiſ-
ſimum adulterii reatum, ex certifiſſimô *Falſarii* dolô ſatis ma-
niſeſtum. (2.) Quod *Bertranda* poſt minimam falſitatis ſuſpicio-
nem adeptam, ab ulteriori impudentiſſimi hujus *Impoſtoris* con-
120. ſortio

IN CONCURSU DUORUM.

27

fortis, etiam ante legitimi mariti reditum, suapte sponte abstinuerit, eumque suae personae magis legitimandae, aut iustissimae ob inauditam hanc suam improbitatem sustinendae poenae nomine, in jus vocaverit. (3.) Quod de recto dolo, quod circumscripta erat *Bertranda*, frustra adulter putativi urserit matrimonii continuationem, quam solam suo praetendere jure poterat redux maritus, legibus nostris non *decipientibus*, sed *deceptis* patrocinantibus, arg. L. 2. §. 3. ff. *Ad Sct. Vellejan.* L. 21. *Qui militat. post.* L. fin. C. *De Reb. Cred.* L. 6. §. fin. ff. *Mand.*

§. XXII.

Pergendum quidem jam esset ad Alteram Regulam, & per illam determinandum, quibus contra in casibus secundum in concursu matrimonium primo praeferi jure possit, ac debeat; At vero cum antea nonnullae quaestiones, huc pertinentes, sint expediendae, moram hanc minimam aegre haud feret *Lector Benevolus.*

§. XXIII.

De eo quidem facile convenit inter Jctos, quod volens Conjux absens, domum reversus, Uxorem erroneo mortis deceptam nuntio, alteriq; nuptam, annullato posteriori matrimonio, recipere possit: Hic enim casus expressis pro priori matrimonio ita dicitur verbis in *Nov. 117. c. 11. ibi ipse vero licentiam habeat, SI VOLUERIT, suam Uxorem recipere* indeq; desumpta Authentica. *Hodie C. de Repud. iisdem verbis in sine. e. Cum per bellicum. 1. ibi. Ut eas CUPIANT in suum redire consortium. Caus. 34. qv. 1. junct. Nov. Leon. 33. ibi: ut illi SI VELIT, suum membrum recipiendi facultas sit.* Utrum vero post longum tempus reversus conjux, hoc casu invitus cogi possit ad recipiendam conjugem, interim alteri secundis nuptiis copulatam, de eo concursus haud reperitur Jctorum Opinio? Negant id simpliciter *Bruckner. in sap. us all. Tract. cap. 27. n. 12. bis verbis: Si autem Maritus absens post reditum suum, Uxorem domi relictam, cum alio interim matrimonio junctam recipere nolit, NB. ad id cogi nequit, & consequenter matrimonium posterius concinnandum est: Et ante illum Dn. Nicolai in Tract. de Repud. Cap. 1. n. 52. p. 133. bis verb: Quo casu priori marito reverso, rejecto erroneo tali marito, matrimonium inter priores*

122.

123.

124.

125.

con.

D 2

- conjuges redintegrandum est, Modò alter Coniux priori Coniugi cohabitare velit: NB. Alias, si recuset, secundum matrimonium tandem tollerandum est. Uterq; in partes suas vocat Cypræum De Jure Coniug. P. 1. De Sponsal. c. 13. §. 17. Kitzel. in Synopsi Matrim. c. 8. theor. g. lit. E. Brouwerum De Jure Coniug. L. 2. c. ult. §. 13. in fin. exq; supra adductis textibus sequens nectunt à contrario argumentum, in jure ceteroquin validissimum: L. 1. pr. vers. hujus rei forrissimum ff. De Off. ej. cui mand. Angel. §. novissime. J. De Scio Orphie. Harprecht.
126. pr. II. De Hered. que ab intestato. n. 340, Si marito reverio volenti restituta est Uxor, ipso absente alteri nupta, ipse invitus ad illam
127. in consortium recipiendam cogi non potest. (2.) Urgent regulam L. pen. C. De Pactis, quod quilibet favori, pro se introducto possit renuntiare. Contra verò Exc. Dn. Stryk. in not. ad Brunnem. J. E. L. 2. c. 17. §. 10. verbis: Posses redit Maritus, & in Diss. De Nullitate matrimonii. §. 12. recte distinguit: An Uxor cui se expers, mox, postquam de vita mariti prioris edocita est, consortio conjugali posterioris, abinuerit; An verò, contracta licet de redeunte, aut vivente marito priori certâ scientiâ, nihilominus à posteriori se non invitam carnaliter
130. cognosci passa sit; Et sicuti hoc posteriori casu, cum ex tempore adeptæ, de vitâ prioris Coniugis scientiâ, novi nupti verum committunt adulterium, Vid. c. 2. X. in fin. De Secund. Nupt. c. Si virgo. 2. C. 34. qu. 1. ibi: Si autem sciat. Et Brunnem. in J. E. L. 2. c. 17. §. 20. ibi
131. quia hi amplexus jam sunt adulterium, (quem, quod obiter noto male pro se allegavit Dn. Nicolai d. l. n. 52, cum expressè de hoc loquatur casu, quò post scientiam vivi mariti, Uxor secundum volens Maritum ad copulam carnalem admisit) non magis invitus maritus prior ad recipiendam Uxorem adulteram, ac in genere maritus ad adulteram Uxorem recipiendam cogi jure potest; Ita, priori casu justum omninò, ac æquum est, Uxore imprimis urgente, cogi invitum priorem Maritum ad Uxorem suam recipiendam, & matrimonium ipsâcura continuandum. Conf. Excell. Dn. Schœpff.
134. in Synopsi. ff. ad Tit. De Deortis. n. fin. (1.) Quia durante errore, doli exclusivò Uxoris cessat perfidia, secundò matrimonio in culpa bili existente. c. 1. Ca. 34. qu. 1. ibi. & in culpabile judicandum est, quod necessitas intulit, (2.) Quia cessante h. c. adulterio, Mentzer.

IN CONCURSU DUORUM.

29

De Conjug. p. 232. Dedeken V. 3. conf. n. 36. p. 498. Conf. Stat. Haub. S. 19.
 all. verbis: So were auff dem Fall t ein Ehebruch begangen/ stabile est ad-
 huc prioris matrimonii vinculum, quod à DEO nexum, & copu-
 latum, homo dissolvere non debet. (3.) Quia salvò ita Prioris 136i
 matrimonii vinculo, necessitas recipiendi Uxorem suà sponte se-
 quitur: Hinc rectè omnino, & continuatà contumacià, sub com- 137.
 minatione exili, illustrissim. Regiæ Sveciæ Majestatis Consisto-
 rium injunxit redeunti Nobili de Hamelstjern, Conjugem suam,
 Illustr. Dn. Comiti Hornio interim nuptam, recipere. vid. supra
 §. 12. Conf. Excell. Dn. Stryk. ad Brunnem. J. E. S. i. cui frustra dicam
 scribit Dn. Nicolai d. Tr. c. 1. n. 52. bis verbis: Et quamvis ibidem 138.
 (innuit proximè allegatum Brunnemanni locum) Dn. Stryk. in
 Addit. statuat. quod maritus reversus, etiam invitus recipere teneatur
 Uxorem, si illa mox nuntio de vità prioris mariti acceptò, abstinerit à
 Posterioris copulà: Contraria tamen sententia nobis magis preferen-
 da videtur: Cum enim per affectatas Nuptias secundas (1.) semel jam 139.
 sit violata iudicia Uxoris (2.) fidesq; conjugalis Marito absenti antehac 140
 data, vult; & (3.) hinc per copulam, cum alio Viro factam dissolutum 141.
 matrimonium & (4.) Ignorantia, ab Uxore prætesa, ipsam excusare ne- 142.
 queat, consequens est, Maritum sine sua culpa ab alio subactam, & cor-
 ruptam Mulierem præter suam voluntatem (5.) cum summo dedecore, 143.
 & opprobrio in matrimonio retinere non teneri. Hactenus ille. Verum,
 cum hocce assertum Dn. Nicolai, nullis legibus fultum, quin po- 144
 tius claris textibus, & rationibus juris adversum deprehendatur,
 verior nobis ex ante adductis rationibus, adhuc videtur Excellen- 145.
 tissimi Dn. Strykii sententia, Negamus enim (1.) quod per erro- 145.
 neas hæc secundas nuptias sit violata Uxoris pudicitia, fides-
 que (2.) conjugalis, data priori Marito, per rationem pro hac 146
 sententià primam, & clarum textum juris Canonici. Negamus (3.)
 per copulam cum secundo Viro, dissolutum esse prius matrimo-
 nium, cum ante scientiam contractam neget jus nostrum com-
 mitti adulterium. Per supra deducta Conf. Bardili in Concl. Pract.
 Ex. 53. lib. 18. tit. 1. ubi expresse docet, hoc casu non dissolvi ma-
 trimonium quod & ipse concedit Dn. Nicolai Cap. 1. n. 44. & 51.
 Negamus (4.) iustam hanc Uxoris ignorantiam ipsam non
 posse

149. posse excusare Uxorem, cum non affectata *facti alieni ignorantia*, iustam nunquam non ignoranti præstet excusationem. L. 2. ff. De J. & F. ignorantia. c. ignorantia, De R. l. in o. in superque contrarium apricetur ex c. n. c. 34. q. 1. verbis: *Et inculpabile judicandū. vid. Mentzer De Conj. p. 232. ibi: Neque tamen dicitur mulierem commississe adulterium, quia probabiliter censuit, maritum suum obisse, que iusta ignorantie hætenus eam excusare potest. Negamus (s.)*
150. quicquam dedecoris, & opprobrii iure in Maritum redundare priorem, iustum Uxorem suam, omnis culpæ expertem, etiam contra suam voluntatem ad pristinum, legitimi matrimonii fœdus, admittere: Et respondemus per instantiam: Sicuti prætextus *dedecoris, & opprobrii à Marito allegatus, ipsi, quò minus* (1.) hoc casu retinere *invitus teneatur Uxorem, quò de nocte* forsan inscia, & ex errore ab aliò, quem maritum esse credebatur, carnaliter est cognita, non prodest, [quod concedit Dn. Nicolai d. c. l. n. 4.] neq; (2.) attendi meretur, si Uxor *invita* ab aliò vi compressa sit, (quod itidem largitur Dn. Nicolai d. l. c. 1. n. 4. p.) ita idem affectatus prætextus hoc casu commodo esse Marito haud potest, cum & hic *error iustus, & doli carentia pudicitia Uxorijustum præstent præsidium, bonamqve ipsius, ac Prioris Mariti existimationem apud probos & honestos Viros sanctam tectam* conservent.

§. XXIV.

154. Neque plus Roboris accedit Dn. Nicolai sententiæ ex supra adductis textibus *Novella 117. c. 11. &c. Ut ut enim ex perillustratione ejus id quidem deprehendere non liceat, quod contextus verborum in dicta Novella evincat, in illo supponi culpam Uxori imputandam (quæ sententiæ est Excellentiss. Stryki) in*
155. *Diff. De Matrim. Nullitate §. 12.) cum contrarium forsan apertius inde cognoscatur, quod in hoc versiculo, ubi hæc habentur verba: ipse vero licentiam habeat, si voluerit, suam recipere Uxorem, præsupponatur, extra culpam esse Uxorem, deceptam falsò jurantium testimonio, per verba proxime præcedentia; Verba tamen hæc:*
157. *SI VOLUERIT, facti tantum narrativa, & enunciativa, non verò dispositiva esse, inde collectu haud difficile est, quod ceteroquin id sequeretur, absurdum: Nihil inter hunc, & priorem interesse*
- 158

teresse casum, quò Uxor temerè ad secunda, vivò marito, con-
volavit vota, cum tamen ipse Imperator priori casu in eadem
Novella coeuntes adulterii reos judicet, & ceu adulteros puniri
velit, à cuius reatu, & poenà contrà immunis eosdem pronun-
ciat, si secundum d. Novellæ præscriptum ad secundas. Nuptias
prolapsa est Conjux, domi relicta.

§. XXV.

Et quanquam argumentis, à contrario deductis, su-
um constet robur; illud tamen toties amittunt, quoties ab-
surdū aliquid, aut analogiæ juris adversi inde sequitur. Vid. post alios
Everhard. à Midenburgo in loc. suis leg. loco à contraria sensu, n. 4.
Harprecht. ad Tit. 7. De E. C. V. §. 3. n. 28. Coraf. L. 5. Miscell. Civ. c. 9. n. 9.
Regner. Sixtin. Consil. Marburg. g. n. 84. Vol. 2. ut nostrò casu, quò 160
(1.) id sequeretur absurdi: Non dissolutò priori Matrimonio, ejus
tamen effectum cessare, nempe necessitatem cohabitandi illi, que
revera adhuc Uxor est: (2.) Cessante culpà, poenam tamen, culpæ 161
propriam, non cessare, quæ est carentia Mariti ob pravam Uxo-
rià culpam, quò analogiæ juris non convenit. (3.) Sublatò erro-
neò secundarum nuptiarum principiò, falsò nempe de morte mariti
prioris testimonio, eidem superinstructas tamen subsistere nu- 162
ptias, & (4.) Cum post contractam scientiam vivi adhuc prioris ma-
riti, adulterii incurrant reatum, extraordinarià adulterii poenà 163
puniendi, novi nupti, Vid. Ex. Stryk. in Not. ad J. E. L. 2. c. 17. §. 20. 164
verb. Postea rediit Maritus, ipsam tamen Uxorem, Maritò priori ejus
restitutionem non urgente, sine metu ullius pena tutò secundo
cohabitare marito posse.

§. XXVI.

Ad Regulam tandem L. pen. C. De Pañ. respondemus: 165
Illam in hypotesi malè applicari, cum hìc non tantum de absen-
tis Mariti, sed erroneò deponentium testimonio, falsòque ru-
more publicò decepta Uxor, & totius prioris matrimonii, dete-
ctò errore adhuc validi, agatur favore, cui non magis, ac alie-
no, renunciare licitum est marito.

§. XXVII.

Illud verò dubiò caret: Si spretis omnibus contuma- 166
clæ

- cia cœercendæ remediis, prior malic maritus in exilium abire, quam dictis casibus alii interim nuptam recipere Uxorem, tunc pro malitioso eundem haberi desertore, ad instar illius, qui contra justam causam valens Uxori conjugale debitum temerè denegat, Dedeken. *Vol. 3. L. 3. §. 6. n. 14.* Havemian. in *Gamalog Synop. L. 3. T. 7. Post. 3.* Schertzer in *System Theol. Disp. 27. t. B. 18.* Gerhard. *De Conjug. §. 603.* Nicol. *De Rejud. c. 2. n. 53. seqq.* *§ J Cei Argent. in Resp. J Cei Germ Super. Vol. 1. Conf. 47.* matrimonio secundo non amplius hoc casu dissolvendò, sed ex novo quodam consensu, impedimentò jam remotò, redintegrandò, Stryk. *D. D. ff. De Matrim. Nullit. §. 12.* qualiter judicatum est à Consistorio Regis Sveciæ, cum Nobilis *De Hamelziern* exilium subire, quam Uxorem recipere maluisset suam, ad priorem bellicam expeditionem regressus, secundo Maritò, *Dn. Comite Hornio*, eandem retinente. vid. *Bruckner. d. Traht. c. 27. §. 13. in fin.*

§. XXVIII.

- Restat, ut paucis adhuc videamus, quid in *Libris ex secundo interim procreatis matrimonio*, jure sit? & (1.) quidem
170. *Utrum ipsi pro liberis habeantur legitimis, hoc effectu, ut utrique*
171. *parentibus, Patri aequè, ac Matri succedere possint?* Quod affirmamus, non illò duntaxat casu, quo uterque Conjugum in bona fide est, ac vivere absentem ignorat conjugem, ignorantia parentum
172. *justam pariente excusationem, L. 4. C. De incest. Nupt. c. Cum inter. X. Si filii sine legitimi.* Covarruv *De Spons. P. 2. 68. §. 1. n. 9.* Hopp. *ad §. 2. 7. De Nupt. verb. Patris non sunt.* Sed etiam, hoc casu, quò alteruter tantum in bona fide est, c. *Ex tenore. 14. X. d. t.* Barboza *ad d. c. 14. n. 2.* & Stryk. in *Tr. De Success. ab intest. Diss. 1. c. 2. §. 51.* ita, ut non tantum ad Parentis in bona, sed & in mala fide constituti, successionem admittantur talismodi liberi. *d. c. 14. ibique Canonista Sanchez. De Matrim. L. 8. Disp. 34. n. 46.* Barboza *ad c. 2. Qui filii sine legitimi.* Stryk. *d. l. & in Diss. De Nullitate Matrim. §. ult. ac penult.* Ludovic. Engel *Coll. jur. Can. ad Tit. Qui filii sine legitimi n. 4.* Dedeken. *Vol. 3. Sect. 5. n. 37. ibique all. Responsum Fctis Juri, dica Lipsiensis in verbis.* Ob den wohl der erste Mann wider kommt so sind dennoch dieselben Kinder nach geistlichen Recht Ehelich. Confer Stat Hamb. *supr. al. loc. ibi* Und sind gleichwohl die Kinder die in

des ersten Ehe-Mannes Abwesenheit von dem andern Ehe-Mann in
 wehrender Ehe geböhren/ vor Ehelich zu halten. Omne enim putati-
 um matrimonium tamdiu cunctis veri matrimonii fruitur effecti-
 bus, ac privilegiis, donec de impedimento partibus contrahentibus
 constiterit; *vid. L. 22. §. fin. ff. Sol. matr. c. 2. §. 11. X. Qui Filii sunt legi-
 timi. Joh. Petr. Fontanella De Pat. Nupt. Tom. 2. Claus. 7. Glos.
 3. p. 1. n. 22. & Ludovic. à Sardis. De Nat. lib. Rubric. De legit. per pu-
 tat. Matrim. n. 1. Cujus confectarium est, quod à nullis honestis
 arceri Collegiis possint, Patrisque sequantur conditionem, etiam
 quoad dignitatis statum, ex posteriori putativo nati matrimonio.
 arg. L. 19. ff. De St. Hom. & Hopp. ad pr. l. De ingen.*

§. XXIX.

Aliud verò de illis dicendum est liberis, qui demum concepti
 sunt à Parentibus, absentem adhuc superstare Conjugem, jam e-
 doctis: Hi enim pari cum adulterinis passu ambulant, eodem-
 que cum illis censentur jure, cum ex illo tempore, utriusque
 Parentis bonà cessante fide, ex adulterinis nati videantur amplexi-
 bus. *vid. supr. §. 23.*

§. XXX.

Sed, Uter (2.) Parentum, annullatò postea secundò matrimo-
 niò, liberis interim natis necessaria dabit vita subsidia? Non
 puto hinc distinctione opus esse: An agatur de alendis liberis,
 ante contractam à novis nuptis scientiam adhuc superstis Conjugis,
 An vero post illam natis, sed indistinctè onus alendi liberos, ex se-
 cundo matrimonio natos principaliter manere secundum Maritum, in
 subsidium tantum ad Matrem patente recursu. Ratio decisionis
 quoad liberos, ante supervenientem scientiam conceptos, dependet
 ex theoreticâ satis notâ; Quod in liberis, ex putativo matrimonio
 natis, idem juris sit, ac illis, qui ex vero nascuntur matrimonio: Stryk.
 in Diss. De Nullit. Matrim. §. ult. §. pen. Unde, sicuti ex lege Procrea-
 tionis, *vid. Grot. De J. B. & P. lib. 2. c. 7. §. 4. Puffend. De J. N. G. & C. Lib. 4. c. 11. §. 4. Fagundez. Def. ad Decalog. L. 4. c. 1. n. 16. & Stryk. Tract.
 de A. F. 7. Sect. 1. Membr. 2. §. 3. Pater ex se natos alere tenetur, L. 3.
 §. 3. ff. De J. & I. pr. l. De I. N. G. & C. L. Un. §. 5. C. De R. U. A. vers. Sileat.
 etiam Naturales, Nov. 89. c. 12. §. 6. Berlich. P. 5. Concl. 38. n. 48. Fin-
 kelthaus. Obs. 102. n. 9. & Trentacing. Var. Resol. 2. Lib. 1. De Aliment.*

E

n. 4.

DE PRÆFERENTIA MATRIMONII

- n. 4. & Spurius, Lancelot. Galiula, *Ad Rubr. ff. De V. O. n. 20.* Galvan. de Bononia. *De Differ. Legum & Canon. n. 40.* Martin-Garrat. *De Legitim. n. 72.* Illuminat. Moron. *Respons. & Resolut. Illustr. 65. n. 37.*
185. Sicq; multo magis ex vero matrimonio susceptos liberos legitimos, infanticidii reatum ceteroquin incursum L. 4. ff. *De agnoscend. l. alend. lib. Coler. De Alim. L. 1. c. 2. n. 19.* & Brunnem. *ad d. L. 4. n. 1.* ita eadem liberos ex putativo procreatos matrimonio alendi necessitas principaliter incumbit Patri, arg. L. 5. §. 1. & O. 2. ff. *De Agnos. l. alend. lib. eoq; non sufficiente, Matrim. d. l. 5. §. 2. d. 1. & L. pen. ff. eod. Carpz. P. 2. C. 10. D. 19.* Et quamquam quoad liberos, post adeptam de vita
186. absentis scientiam ex secundo nato matrimonio, contrarium videtur dicendum, cum ex illo tempore ex damnato coitu & ad-
187. ulterius nati censeantur amplexibus, per dicta §. 23 quibus aliment-
188. ta denegare videtur Novella. 89. c. 15. indeq; desumpta Authentica. *Ex com. lexu. C. De Incest. Nupt. Carpz. P. 3. C. 14. D. 21. n. 7.* Verius tamen est, & ad hos alendos Patrem, seu Secundum Maritum adstringi, ad minimum secundum practicam Juris Canonici & c. 5. X. *De eo qui duxit in Ux.* interpretationem, de qua videri potest Perez. *ad Tit. C. De incest. Nupt. n. 13.* Forster *De Succ. ab intest. lib. 6. cap. ult. n. 40.* Gail. 2. *Obs. 88. n. 4.* & Stryk. *De Succ. ab intest. Diss. 1. c. 2. §. 38. in fin.*
189. Ut ut & textus Juris civilis, adulterinis alimenta denegantes, de
190. Lauioribus, seu Civilibus, non Tenuioribus, seu Naturalibus alii intelligant. vid. Stryk. *d. l. §. 6.* Mœstert. *De Just. LL. Rom. L. 2. Dub. Brun-*
191. nem. *ad Avrb. Ex complexu. C. de Incest. Nupt.* Et ita pro alendis se à secundo Marito liberis, ex secundo matrimonio natis, iudicatum esse, refert. Brückner *in Dec. jur. Controp. Matrim. e. 27. n. 6.* aliudq; videre est præjudicium apud Dedekennum. *P. 3. Sect. 5. n. 38. p. 500.*
- §. XXXI.
192. Illud Coronidis loco adhuc notandum est, quod illis casibus, quibus, annullato posteriori, prius in concensu præfertur matrimonium, minimè liceat Coniugi, secundis alteri nuptiis copulata, propria auctoritate ad reversum redire thori socium. Quantacumq; enim matrimonii tandem sit nullitas, nullò tamen illa tribuere jus potest Coniugibus ab invicem discedendi, adq; alia convolandi vota, sine auctoritate iudicis Ecclesiastici, per *cap. Porro. 3. X. de*
- De.

IN CONCURSU DUORUM.

Divort. Stryk. De Nullitate matrim. §. 17. Brunnem. in Tr. De J. E. L. 2. c. 17. §. 19. Nicolai. De Repud. c. 1. n. 61. Brouwer. De Jur. Connub. L. 2. c. 6. n. 5. & Carpzov. Pr. Crim. P. 2. q. 57. n. 16.

§. XXXII.

Sicuti nec ulla subest dubitandi ratio quin se parato, secundo conjugii ad novas convolandi nuptias denegari facultas non debeat, cum annullato matrimonio, ipse Uxorem amplius habuisse non credatur, jussam ad legitimum redire Maritum suum: Vid. Bruckner. d. Tr. §. loc. 16. ibiq. præjudicium Consistorii Frideſſinensis in causa supra allegata de Anno 1697.

§. XXXIII.

Nunc ad alteram pergimus REGULAM, determinantem quando in concursu duorum maritus posterior præferendus sit, frustra suæ Uxoris restitutionem crepante illò, cui hæc antea nupta erat. Quæ hæc esto: QVOTIES PRIUS MATRIMONIUM LEGITIME EST DISSOLUTUM, TOTIES POSTERIOR MARITUS RETINET UXOREM, OLIM ALIJ NUPTAM, EJUS RESTITUTIONEM FRUSTRA URGENTE PRIORI MARITO, Stryk. De Nullitate matrim. §. 17. Carpzov. J. E. L. 2. Def. 192. n. 12. §. 16. Gerhard. in loc. De Conjug. §. 634. Dedeken. Vol. 3. Sect. 5. p. 36 in fin. Brückn. in Dec. jur. controuv. Matrim. c. 27. n. 11. §. c. 18. p. 39. Havemañ. in Gamol. L. 3. Tit. 6. §. 2. Brouwerus. De Jur. Connub. L. 2. c. 18. §. 12. in fin. Aliiq.

RATIONES Regulæ addimus sequentes: (1.) Quia hic non duntaxat adest iusta divortii causa, sed & iustum divortium, seu sententia Judicis Ecclesiastici post præviam causæ cognitionem dissolutoria. Ubi autem hæc duo conjunctim concurrunt, ibi prius matrimonium jussè est dissolutum. Philipp. in loc. De Conjug. Tit. De Desert. Beust. De Jur. Connub. P. 2. c. 27. Carpzov. L. 2. Def. 192. n. 15. Conf. dicta supra §. 16. & posterius iterum legitime contractum & validum. (2.) Quia divortii legitimi hic est effectus, ut liceat soluto innocenti ad secundum convolare matrimonium. Carpzov. P. 3. Def. 66. n. 14. seq. quod cum ipso contrahere oppidò periculosum foret, ni sub-

- secutâ competentis judicis dissolutoriâ sententiâ, absq; justo annullandi secundi matrimonii, & restituendâ Uxorismetui, no-
 206 vis ad taliter separatam nuptiis alius accedere maritus possit. (3.)
 Quia deceptus videretur *judiciali auctoritate*, qui illâ fretus, Conju-
 gem, à priori marito *judicialiter*, & legitime separatâ, sibi connubii jun-
 xit vinculo, si firmum *secundus Maritus* inde præsidium non nancis-
 207 ceretur contra *prioris mariti* repetitionem, quod jura tamen no-
 stra non permittunt. *arg. L. 1. C. De His, qui ven. at. impetr. ibi; Ne-*
qui cum illis contrahunt, Principali Auctoritate circumscripti videan-
 208 *tur.* (4.) Quia *prioris* matrimonii, legitime dissoluti, nulla amplius
 209 vis est, multò omnium minus verò hæc, quâ vincere *posterius*
 valeret, jure validum. (5.) Quia ne quidem post matrimonium le-
 gitime per sententiam dissolutum, malitosum Desertorem rede-
 209 untem, Uxor deserta recipere tenetur *invita*, ut ut ad secundas
 nondum perrexit nuptias, Stryk. *in Diss. De Dissert Conjo. Malit.*
S. 42. Sin notis ad Brunnem. J. E. L. c. 17. S. 28. verbis; si redeat post de-
sert. Nicolai *De Divorc. c. 2. S. 41. & Gerhard. De Conjug. S. 706.*
 210. (Quam tamen, *re integrâ, invitus* desertor redux ad pristinum ad-
 mittere consortium recte compellitur, vid. Brunnem. *in J. E. L. c.*
 211 *c. 17. S. 28. ibiq; subjctam rationem*) ergo multò minus post *secundas*
nuptias contractas, ob firmissimum sibi ex sententiâ jus *quæsitum*,
 defera cogi *invita* Conjux poterit, relicto *posteriore* Conjuge,
 212 ad *priorem*, cum metu denuò secuturae malitiosæ desertionis, re-
 dire Maritum. Nicolai *d. l. S. 44.* Accedit (6.) Quod *priori* ma-
 trimonio legitime dissolutò, nunquam non *prior* maritus *in dolo*
 213 *verò*, vel *presumptio* hæreat, cui, ut ex *maleficio* prælationis obveni-
 at *beneficium*, & ex dolo lucrum, juri, & æquitatis regulis omninò
 adversum est. *L. Et eleganter. 7. ff. De Dol. mal. L. 12. ff. eodem L. 3. ff.*
De Transact. L. Is. qui dolo. 69. ff. De R. V. L. pen. in fin. ff. de J. D. L. Si ex
dolo. 51. ff. De Re., Jud.

§. XXXIV.

- 214 Hisce, aliisque fultum rationibus, recte prononciavit
 20 Confessorium Electoralis & Ducalis Saxonici Meiningâ Hennebergicum. 24.
 Jul. Anni 1651. referente Brucknero *d. Tr. c. 27. n. 9.* in casu, quò Uxo-
 ré à Marito ultra septennium absente, hic per sententiam Ju-
 dicis

IN CONCORSU DUORUM.

dicis Ecclesiastici ab Uxore, post trinam publicam citationem non comparente, absolutus, ad secundum transierat matrimonium, frustra priori Coniuge, post contractas à marito deserto secundas nuptias, exque iis liberos susceptos reversa, harum annullationem urgente, iustius ob malitiosam desertionem pœnæ promeritæ subjiçienda.

§. XXXV.

Ne verò legitimum prius matrimonium temerè dissolvatur, & citra suam secundus Maritus culpam metui subjiçiat re-stituenda Uxoriz suæ, cum non qualiscunque, sed legitima tantum judicialis prioris matrimonii dissolutio firmum secundo marito præket præsidium, duo potissimum observare curatè debet iudex, à prioris Coniugis consortiò petentem thori socium legitime liberaturus: (1) *Iustam, & veram dirimendi nexus conjugalis causam;* (2.) *iustum & in Ordinationibus Consistorialibus præscriptum, matrimonii dissolvendi modum.* Ad illam hodie pertinet *Adulterium & Malitiosa Desertio*, eaque vel ab initio, vel ex post facto talis: Ad hunc verò, ut strictè sequatur iudex pede legitimum sibi præscriptum Processum.

§. XXXVI.

Cum autem in utroque hic non rarò, & imprimis quoad Processum Desertorium peccetur, operæ præteritum me facturum reor, si, ante subjiçendam notabilis inlequentibus recensendi Casus decisionem, necessaria Processus Desertorii præmitterem requisita, apprimè ad illustrationem dictæ decisionis factura. Hæc autem juxta communem Jctorum sententiam in eò consistere noscuntur, (1.) Ut ante omnia iudex studiose inquiret, in ipsam desertionis qualitatem, utrum illa fuerit malitiosa, an secus: Carpov. L. 3 Def. 18. Brunnem. l. E. th. 27. L. 2. c. 17 Sola enim malitiosa desertio, & absentia iusta reputatur Divortii causa. Nicol. De Divort. c. 2. n. 12. Saly. cet. ad L. 2. C. De Spons. n. 1. Mev. P. 4. D. 7. n. 6. Qualis esse censetur, si Coniux nullà coactus causâ honestâ, sed vel ex levitate, aus tieferlich teit/ vel injunktâ freni conjugalis impatientia, daß er an einem Ehegatten sich nicht allein gebunden wissen / sondern nach dem er dessen überdrüssig seine böse lust in der Berenderung suchen wolke / aliisque non necessariis

E 3 aut

- aut *probabilibus impulsus causis*, à Coniuge discedat. Carpzov. L. 2. Def. 192. n. 4. seq. Arnif. in Tr. De Jur. Connub. c. 6. S. 7. n. 4. & in cod. Tract. Beult. P. 2. e. 26. *verf. nos vero*. Cypræus eod. p. 1. c. 13. S. 77. n. 10.
225. Conf. Ordin. Confit. Brandeb. c. 65. verb. So ein Ehegemahl von den andern ohne alle rechtliche Ursache/aus Leichtfertigkeit/das ihm etwa in der Ehliche- Stand aus Unreihung des Bösen mißfällt/oder sonst aus Unhe- willen im Krieg/oder andern bösen leben und Suberey nachziehen/ ent- läufft/ und also sein Weib/ Kinder/ Hoff/ und alles siget undstehen löffen. Unde, cum, teste Excell. Strykio in Not. ad Brunnem. J. B. L. 2. c. 17. S. 27. *ad verba: An ex malitia*. Sæpius persona desertor tantis mo- lestiis, & incommodis afficiat desertorem, ut à domestico hoc ma- lio, lachrymis majori, aliter, quàm desertione se liberare haud possit, tantum abest, ut iudex eandem ad desertorium proces- sum admittere possit, ut iustius puniri eandem oporteat, quod perverfis moribus desertioni ansam præbuerit. Stryk. d. l. & in
227. Diff. De Differt. Coni. Malit. S. 35. Nicolai in Tr. De Divort. cap. 2. n. 6.
228. (Vide tamen Bruckner. d. Tr. c. 18. n. 27. Ubi hoc casu negat, Di- fertorio Processui locum non esse, eò quod deserens debuif- set Magistratus auxilium, contra austeros, & intolerabiles Con- jugis mores potius implorare, quàm sibi ipsi desertione jus di- cere; inque partes suas vocat Gerhardum De conjugio s. 633. & Ha- vemannum in Gamal. L. 3. Tit. 7. problem 6.) Neque porro pro ma- litioso habebitur Desertore, qui vel negotiorum suorum expediendo- rum causa, vid Nicol. d. Tr. c. 2. n. 15. Carpzov. P. 3. Def. 66. n. 4.
- 230 vel Reip. aut ex alia necessaria, probabilive causa, aut captivitate detentus, Carpzov. d. l. Nicol. De Divort. c. 2. n. 13. Berlich. Pr. Concl. 36. P. n. 17. Ludov. Schrad. ad Tit. I. De Nupt. n. 164. velex prævio partis desertæ consensu domo abest, Carpzov. p. 3. Def. 57. n. 9. & in Proc. Cr. q. 58. n. 14. in fin. jung. Nicol. d. Tr. c. 2. S. 12. Cum
232. enim caussa sive ne cessaria, sive probabilis excludat dolum, Carpz. Pr. Crim. d. qu. 58. n. 14. & in l. E. L. 2. Def. 92. n. 3. Confer. supra n. 40. diſſa, ex quo solo procedit dissolutio matrimonii, Carpzov. d. l. n. 3. recte monet idem Carpzovius, L. 3. Def. 18. n. 5. foqq. neutro ex proximè recensitis casu, absentem pro malitioso Desertore ha- bendum, minus Processum Desertorium decernendum, omnium
- nimi,

nimirum verò ad dissolutionem Conjugii deveniendum esse. Idem 234
 L. 3. De 19. in. 1. segg. Confer. Ordinatio Consistorialis Meklenb. Tit.
 Von denen/die sich mit zween Verloben/ *ibz*: Aber/ da el. 235.
 ner aus Ehehaften/ und Ehrlichen Uhrsachen Abwesend were/
 als in Gefängnissen/ in des Reichs/ oder wieder den Türcken
 Krieges-Sachen/ oder NB. dergleichen / da soll das Ehegemahl
 gedultig des andern Wiedertunfft erwarten/ und NB. sich anderweit
 zuverehelichen keinen verstatet werden / es sey den Satze/ das gewisse
 Kundschafft von des Abwesenden Tode gebracht werde; quacum per 236
 omnia convenit dispositio Novellæ. 17. c. 11. & Authentica. Hodier
 C. De Repud. Ut hinc Carpzovius. in Pr. Crim. 9. 59. n. 14. asserere haud 237
 ambigat, communem hanc Theologorum, & Canonistarum esse
 sententiam. Præter hanc vero desertoris malitiam ad de- 238.
 cernendum Processum Desertorium requiritur (2.) Ut iudex
ante citationem edictalem operosè inquiret: An desertus Coniux
omnem adhibuerit diligentiam cognoscendi, ubinam absens com-
 moretur, usque adeo, ut si desertus neque *sufficiente testimonio*, 239.
 neque, illò deficiente, ad minimum *juramento* probaverit, se o-
 mni licet adhibitâ diligenti inquisitione, ubinam locorum
 absens latitet, nil tamen certi hæctenus de eo rescire potuisse,
 frustra omninò citationem edictalem præstolatur. Vid. Mev.
 P. 4. Dec. 7. n. 10. Carpzov. L. 3. Def. 59. n. 8. Nicol. De Divort. p. 16. 3.
 n. 17. Stryk. in Diss. De Malit. Desert. §. 24. & Beust. De Nupt. p. 2. c. 77.
 Hanc enim iudex hîc nunquam decernere debet, ubi insinuari 240
ipsi absenti potest citatio. Joseph. De Sese. Tr. De Inhibitiõ. c. 5. §. 9. n. 49.
 Mev. P. 1. Dec. 253. Carpzov. I. E. L. 3. Def. 62. n. 12. & Stryk. in Not
 ad I. E. Brunner. L. 2. c. 17. §. 27. v. 17. In facium citari, Sicuti autem 241
 hanc *studiose inquisitionis* probationem iudicem requirere oport-
 tet, ubi *ab initio* citra *iustam & probabilem* causam animò non
 revertendi abest Desertor, desertâ edictalem urgente citatio- 242.
 nem, ita hâc omnium maximè tum opuserit, neque ante il-
 lius probationem decernenda dicta citatio, ubi non ex verâ,
 sed *presumptâ* absentis *malitiâ* desertus crepat divortium. Li- 243.
 cer enim negari non possit, *ab initio non malitiosam*, ex postfacto
 tamen in *malitiosam* degenerare posse *desertionem*, illò scilicet 244.
 casu

casu, quò ob diuurniorem Mariti absentiam, desinente probabili, vel necessariâ absentia causâ, hic animò deserendi Conjugem domi relictam emanere præsumitur, illam nec de vita suâ, nec de subsistentia loco, vitæq; genere, ut ut comoda ad hæc omnia non deficiat occasio, faciens certiozem, post frustra institutam inquisitionem, ubi nam absens commoretur, vitæ subsidiis destitutam; vid. Stryk. in D. Diss. De Mal. desert. §. 35. Mev. p. 4. D. 7. n. 7. Carpzov. L. 3. Def. 59. n. 5. Eò majori tamen ante emanatam Citationem Edictalem hic Judex diligentia, & præcautione uti debet, quò Conjuge, ab initio non malitiosè absente, constituto, que tempore, vel negotio finito, domum haud remeante, obscurius adhuc est, an verè malitiosè, & cum animo Conjugem perpetuò deserendi emanerit, quòque facilius contingere potest, ut cessante licet, & finita absentia probabilis, vel etiam necessaria causâ, deserens tamen inuisus absit, omnisque culpæ exors; Immo quo periculi, scandalique plenior hoc casu res iudicaretur, citatione edictali, quæ forsan ad absentis noticiam devenire, & sic eundem arctare haud quivir, illamque subsequitò divoritiò, infonti Marito legitimam suam adimere Uxorem, aut sanè post divoritium jam alteri nuptam, priori Marito restituere. Hinc rectè probationem studiosè instituta inquisitionis, & invincibilis ignorantia hoc potissimum casu, ante decernendam edictalem citationem requirunt Brunnemannus in 7. E. L. 2. c. 17. §. 29. Strykius, & Carpzovius d. l. n. 6. ubi præjudicium n. 18. verbis: Würde Kläger vermittelst Eydeß erhalten / das Er nicht wisse wo sein Ehe-Gatte hinkommen / selbe auch hithero durch sein stitziges Nachfragen und Nachsuchen nicht auß Rundschafften kommen Conf. Ord. Conf. §. 249 Meckl. supp. all. loc. ibi. Nach fleißiger Nachforschung / ob der Ueberünnige auch irgends wo anzutreffen. Tertio Requiritur Ddres ad Processum Desertionis legitime expediendum, ut Judex Ecclesiasticus (a) in tempus absentia (b) inq; mores, & vitam Conjugis deserti, cum debita inquirat diligentia & hoc potissimum nominasi. ne urgeat à desertio Conjuge exhibitionem testimonii, à Magistratu loci, non nunquam etiam à Ministerio, vel Confessionario dandi, Stryk. in Diss. De Desert. Malit. §. 24. ibi Es muß dasselbe Zeugniß / und glaubwür-

glaubwürdige Rundschaft bringen / Das es sich in Abwesenheit des
 Desertoris, und ihn digen theils ehelich/ und unverweiglich gehalten ha-
 be/ *Mev. P. 4. D. 7. n. fin. Carpzov. De Spons. c. 13. §. 72. Beuff. d. 1. De* 252.
Spons. c. 62. §. P. 3. c. 27. Kitzel. in Synops. matr. c. 8. Theor. II. lit. G. & licet
determinatio temporis emanationis neq; in jure, neq; antiquis
semper Moribus uniformis fuerit. Carpzov. L. 3. Def. 60. n. 5. usque
ad §. 10. Richtes Pr. Conf. 407. n. 2, Stryk. d. 1. §. 36. Hodieque ple- 253.
risque in locis res tota arbitrio religiosi, ac prudentis judicis,
pro ratione circumstantiarum tempus modò augentis, modò mi-
nuentis, relinquatur. Carpzov. d. l. n. II. Arnifæus De Jure Connub.
c. 6. Sect. 7. n. 28. Mev. P. 4. D. 7. n. 9. Nicolai. De Divort. c. 3. P. I. n. 15. 254
ibiq; all. Ddres, cautè tamen hic omnino judicis semper proceden-
dum, & brevius tempus tum determinandum non est, ubi absens
Conjux malitiosa desertionis non ab initio, sed ex post facto argui- 255.
tur, & edictaliter citari postulatur; Cum, ceteris paribus, ex tempo-
ris dimurnitate hic malitiosus deserendi animus demùm elici &
præsumi soleat. Stryk. d. Diff. §. 6. Hisce autem omnibus ex allè 256.
consideratis, legitimè (4.) decernitur PROCESSUS, ad præviam
deserti implorationem, Stryk ad Brunnem, J. E. L. 2. c. 17. §. 27. jun-
gatur Kitzel Syn. Matr: c. 10. theor: 12. lit. C. Nicol. d. l. n. 17. ab EDI- 257
CTALI CITATIONE, hisce in terris (De Saxoniam vid. Carpz.
Jpr. Eccl. L. 3. Def. 61. Nicol. De Divort. P. 1. c. 3. n. 27. seq. Brunnem. in
J. E. L. 2. c. 17. §. 27. ibiq; Dn. Stryk.) inq; Marchia, vid. Stryk. d. Diff. §. 38. 258.
 UNICA, post publicam de Suggestu in loco Domicilii à Parocho
 factam prælectionem, valvis adis sacre per 6. septimanas affi-
 gendâ, inchoandus, inq; SENTENTIA prioris matrimonii DISSO-
 LUTORIA, noviq; Conjugis relicte PERMISSIVA, ac pene 259.
 contra absentem RESERVATORIA, tempore affixæ, & refixæ
 Citationis legitime probatò, Coler P. 1. Dec. 107. n. 26. ipsoq; Deser- 260
 tore contumaci malitiâ emanente, finiendus. Nicolai d. Tract. P. 2.
 c. 2. n. 28. §. 33. seqq. Beuff. De Connub. P. 2. c. 13. Carpzov P. Def. 66. n. 9.
 Bruckner. in Dec. Jur. Controv. Matrim. c. 18. §. 35. ibiq; alleg. Ddres.

§. XXXVII.

Visis hætenus legitimi Processus Desertorii requisitis, inventu 261
 jam haud difficile erit, quid sequenti casu, qui circa Annum 1685.

in *Præfecturâ Megapolensî* Mirau contigit, quiq; sicuti ex actis *Consistorii Ducalis Megapolensis*, ab *Excellentissimo Dn. Præside*, *disi Consistoriib.s. Directore gravissimo*, benevolè mihi communicatis, observavi, *Dnos Theologos pariter, ac Jctos, præfati Consistorii tunc*
 262, *temporis Assessores Excellentissimos, maximoperè exercuit, circa Præferentiam Matrimonii in concursu duorum statui oportuerit:*
Scilicet Sutor quidam, Hinrich. Kûhn, Uxore suâ Annâ Dorotheâ Andree non dissentiente, *litteris Salvi Conductus, vulgò Paß dictis, à Præfecturâ Merovienfi datis, instructus, itinere in Patriam, Coburgum,*
documenti Natalitii, vulgò Geburis - Brieff (quò sine in Collegium Sutorum admitti haud potuit) inde petendi causâ susceptò,
*invitus legitur miles, & militatum in Hungariam adversus Turcas abducitur, deficiente omni occasione, infortunium hocce suum relicta domum Filio ex se nato Uxori notum faciendi; Hæc post lapsum quadriennii cum dimidio, ignara ubinam terrarum latitet absens maritus, commodâ ad alia vota transeundi sibi oblatâ occasione, ex capite maliciose saltem ex postfacto Desertionis petit absentem edictaliter citari Maritum, eòq; concumaciter emanfurò, dissolvi ipsocontractum matrimonium, datâ sibi licentiâ ad secundas convolandi nuptias; Adq; nudam Affinis sui narrationem, in multis sub- & obreptitiam, non duntaxat citationem impetrat edictalem, sed ejus affixione, & refixione legitimè probatâ, dissolutòq; judicialiter priori matrimonio, consequitur facultatem, secundò Maritò nubendi: Biennium post consummatum secundum Matrimonium, prior salvus cum litteris Natalitiis domum revertitur Maritus, substitutis duobus aliis, suo ære conductis, in sui locum militibus, Uxorem suam, alii nuptam, postq; susceptam, ex posteriori matrimonio jam prolem, denuò gravidam,
 263, sibi restitui urgens: Quod, dissolutò jam judicialiter priori matrimonio, fieri jure posse propitiò, negarunt *Assessores Theologi* (quorum tamen nullus tempore decretæ Citationis Edictalis, & subsecutæ sententiæ, prioris matrimonii dissolutoriæ, *Consistorio Megapolensi* jam tum affederat) ex sequentibus rationibus: (1) Quod legitimè dissolutò priori matrimonio, posterioris mariti partes sint potiores, *per rationes à nobis S. 32. pro stabilienda hæc regulâ adductas*
 264 (2) Quod*

(2.) Quod Domini Antecessores & in decernendâ Edictali Citatione 265.
 & in secundâ sententiâ dissolutoria legitime processerint. Cùm quoad
 H. L. AM (a) ex diuturnâ Deserionis absentia, ejusque intermissâ de 266
 vita & vite conditione omni litterariâ certioratione, malicia dese-
 rentis præsumatur, tempore diu exacto, quod perficiendo ne-
 gotio præstitutum erat, ita, ut hoc casu justè decerni possit Edicta-
 lis Citatio. Brunnem. in 7. E. L. 2. c. 17. §. 26. ibi: Quod si justa ex causa 267
 peregrè profectus Maritus, semper eum expectare debet Uxor, donec
 de morte ipsius certior factus. Quod si tamen nesciatur ubi terrarum
 vivat, tunc expectatio quinquenniò, Uxor debet comparere coram Con-
 fessorio, & abiturum Mariti dolere, ac juramentò asserere, se nil de Marito,
 ubi terrarum degat, resivisse, tunc NB. decernenda est Edictalis Citatio
 peremptoria, & Marito non comparente, aliud matrimonium ineundi li-
 centia Uxori conceditur. Et quanquam (b) Uxor deserta nullatenus 268
 probasset, se debitam adhibuisse diligentiam cognoscendi, ubi-
 nam terrarum vixerit absens Maritus, tamen jam appareat, illam
 omnem otiosam fuisse futuram, cùm nec in loco Originis quis-
 quam scire potuerit, ubinam absens degerit, quem ad Uxorem
 rediturum milites invitum conduxerant, & in remotissimas Hun-
 garia terras contra Turcas militaturum miserant. (c) Quod, licet 269
 Novella 117. c. 11. & Auth. Hodie C. De Repud. ipsaq; Megapolensis Ordi-
 natio Confessorialis. supra §. 36. all. loco velint, ante certum de mor-
 te absentis Mariti acceptum nuntium, Uxori desertæ haud lice-
 re, aliud inire matrimonium, id tamen de isto tantum casu acci-
 piendum sit, quò ex capite mortis, non venò, quò ex capite malitiose 270
 deserionis ad secundas transeundi nuptias deserta urget licentiam,
 cùm mors, quæ facti est, non præsumatur, malicia vero deserentis etiâ 171.
 ex postfacto præsumi possit. Carpz. P. 3. Def. 29. n. 5. vid. dicta. §. 36.
 (a) Quoad HANC verò, Quod, cùm in casu præsumptæ non mi- 272
 nus, quam vera contumaciæ, vel malitiæ, non alia sint judicis par-
 tes, quam condemnare, L. Si quis sententiam Ubi. Dres. C. De Pæn.
 L. fin. C. De Custod. reor. c. 1. C. 2. q. 1. & Cap. At si Clerici, ubi Dres
 X. De Judic. Gometz. Var. Resol. Tit. De Probat. Delicti. n. 3. & Hippol.
 de Marsil. Pract. Crim. secunda questio. n. 1. citatò non comparente,
 Antecessores rite, & non præproperè ad divortium videantur 273.
 F 2 pro.

- 274 progressi, Carpz. P. 3. q. 66. n. 8. § 9. quam (β) rescindi, aut impugnari non permittat terribilis rei iudicatæ authoritas L. 207. ff. De R. J. L. fin. C. Sent. rescin. non posse Carpz. Tit. 16. a. 4. n. 4. & iusta son.
- 275 *cumacia* pœna, omnis remedii, sententiæ contra contumacem in non veniendo talem. impugnati, exclusiva, L. 1. C. Quorum appell. non Recip. ibiq; Brunnem n. 5. L. 13. §. 4. C. De Rejud. § L. 23. § 3. ff. De Appell. Mev. P. c. Dec. 329. Scaccia. De Appell. q. 17. n. 17 Stryk. in Diss. De Malis. Conj. Desert. § 42. & ad Brunnem. J. E. L. 2. c. 17. §. 27. ad verba, si redeat junctō Dn. Engelbrecht. Ad Tit. ff. De Appell. §. 2. ibiq; all. Menoch.
- 276 Quod (3.) hinc culpā non careat desertor, intra totum fere septennium nil quicquam literarum ad Uxorem mittens, neq; ipsi commoda vitæ suppeditans subsidia, hincque justam hanc mereatur supinæ suæ negligentiae pœnam, ipsi, & non Uxori, multo minus Secundo Marito nocituram. arg. L. Sine hereditaria 22. ff. De N. G. L. Ex duobus. 27. in fin. eod. Menoch. L. 2. De A. J. 2. Cas. 182. n. 48 & Cravett. Consil. 696 n. Quodq; (4.) non sine scandalo Ecclesiæ retractari videatur sententia Consistorialis, liberis posterioris Matrimonii hoc casu exstituris illegitimis.
- 277
- 278.

Contrà vero senserunt J Cti, post emanatam citationem Edictalem, laramque divortii sententiam, demum in locum suorum Antecessum surrogati, dissolutionem posterioris matrimonii ex hisce urgentes rationibus: Quod (1.) prius matrimonium non fuerit legitime dissolutum: (2) Quia ad nudam Pastoris & Affinis relictæ Conjugis narrationem, partim suspectam, partim etiam sub & obrepticiam (celaverat enim supplicans, maritum bonâ Uxoris gratiâ, & cum previo ipsius consensu, cumque literis salvi conductus publicis, & publico attestatō vitæ bene hætenus peractæ abiisse, datis interim ad Uxorem literis Lipsiæ submissis: Falsò verò narraverat in libello supplici, ipsum pecuniæ petenda causa Augustam Vindelicorum, ceu in Patriam abiisse suam, Uxore interim suâ intra integrum quinquennium, sine ullis literis, domirelictâ, frustra que in locum commorationis & vitam absentis Mariti, inquirente,) non citatâ, neq; examinatâ Conjuge desertâ, aut super qualitate desertionis, aut aliis hinc necessariis circumstantiis, (de quibus fusius egimus ad S. præced.) præposterè Edictalis decreta fuit

Cita.

Citatio. Quia (b.) necessaria illa probatio diligentissimæ prævia 284
 Uxoris relictae inquisitionis, ubinam terrarum absens degat,
 & an in cœtu viventium adhuc existat, ne quidem desiderata
 fuit à Consistorio; Multò minus verò, (c) ut doceret relicta, se
 absente Maritò vitam vixisse honestà Coniuge dignam, ipsi 285
 ante emanatam edictalem Citationem in iunctum fuit: Quia
 (d.) Citatio ante debitam in tempus absentia inquisitionem præ 286
 properè ad nuda Pastoris narrata, etiam in tra quinquennium ad
 huc emanavit, cum in casu præsumptæ malitiæ imprimis temporis 287
 diuturnitas, & major quidem, quàm in casu vere malitiæ desidere-
 tur, per supra notata. Inò in genere hîc requiratur, ut in causa ma-
 litiosa desertionis sat ardua, & criminali causæ simili, Kitzel Sy- 288
 nops. Matrim. c. 10. theor. 17. D. Stryk. De Desert. Malit. §. 32. cautè, ac
 circumspèctè agatur, nec nimio opere properetur, sed ante, quam
 deserta pars ad Processum admittatur, omnes circumstantiæ,
 quàm diligentissimè ponderentur; Carpz. 7. E. L. 3. Def. 58.
 n. 2. 3. Arnii. De Connub. c. 3. Sect. 6. n. 5. Tum ob grave præjudicium, 289
 quod imminet matrimonio æque, ac personis Coniugatis, tum et-
 jam ob criminalem huius processus exitum, ceu panam, quam in-
 currit persona desertrix. Mev. P. 4. D. 7. n. 4. 5. 6. Stryk. d. Quia 290
 (e) citatio Coburgum, & ad locum Originis absentis Mariti non fu-
 it transmissa, ad quem hæc potissimum mitti debuisset casu, si
 deserta omni doli suspitione voluisset carere. (II.) Quod illis 291
 neglectis, quæ ante decernendum Processum desertorium juxta
 uniusque cujus loci statuta desiderantur, totus processus, sicque
 & sententiâ, prioris matrimonii dissolutoria, sit ipso jure nulla,
 hoc effectu, ut secundum matrimonium pro nullo declarandum,
 & priori Marito reduci Uxor sua sit restituenda. arg. L. 4. C. De Sent.
 Vid. in terminis Stryk. in Diff. De Nullis. Matrim. §. 17. in fin. Schilter.
 in Inst. Jur. Can. L. 2. Tit. 12. §. 5. (III.) Quod deficiente malitiâ verâ 292
 vel præsumptâ, non valeat sententia, ex capite malitiosa desertionis,
 prioris matrimonii dissolutoria: In hoc verò casu, sicuti veram
 malitiam excludunt sequentes circumstantiæ: (æ) Quod ex prævio 293
 Uxoris consensu (ß) palam cum literis salvi conductus & (γ) publico
 optime vice testimonio (δ) ex probabili Coburgi publicum ali-
 nod

- quod Informationis & integrorum natalium literarum documentum.
(seinen Lehr- und Gebührs-Brieff) petiturus, peregrè profectus sit,
animumque non deserendi Uxorem (n) literis. Lipsia ad Uxorem scri-
294 ptis, satis clarè manifestaverit: Ita à presumpcia malitiæ suspicione
295 se liberare paratus fuerit redux Maritus, eò, quod (a) idomum, im-
petratò ante dictò testimoniò, remeaturus, in itinere invitus vi
in militiam lectus, inque Hungariam abductus, omni caruerit oc-
cassione exercendi cum Uxore suà desertà literarum commercium
296 (b) Quod omni se à militià liberandi invigelaverit occasione
illamque substitutione duorum aliorum tandem nactus, sine
omni morà cunctatorià domum redierit, quodque illegitimè
emanata citatio Ediculis ad ejus notitiam devenire haud potuerit.
297 (IV.) Quod sententia, contra matrimonium lata, non transeat in
rem judicatam, c. Rator. 7. X. De Re jud. CarpZ. P. 3. Dec. 246. n. 171
Heig. P. 1. q. 40. n. 25. Stryk. in Not. ad Brunnem. l. E. L. 2. c. 7. §. 29. verb.
298 si redeat post Desertionem, sed possit retractari, compertà veritate,
& detectò errore. Bruckner. in Dec. jur. Concl. Matrim. c. 18. n. 37.
Nicol. De Divort. P. 2. c. 2. n. 52. Gail. 1. obs. 11. ibique Græven. Beuff.
De Connub. P. 2. c. 29. Hillig. in Donell. L. 27. c. 7. lit. Q. & Kitzel. in Sy-
299 nops. Matrim. c. 16. theor. 31. (V.) Quod contumaci quidem denegetur
remedium, sententiæ impugnavim, nisi presumpcioe contu-
max habeat, quibus contumaciam suam purgare possit. Exc. D. Stryk.
in Not. ad Brunnem. J. E. d. l. Quod (IV.) ceteroquin eveniret, om-
300 nnis culpæ exsortem Maritum, cessante licet justà divortii causà,
(quæ hic est animus deserendi Uxorem malitiosus,) privari tamen legi-
timà suà Uxore posse, sententià Consistorii parum legitimà.
301 Cum autem de sententia inrer se convenire haud po-
tuerint Domini Assessores, missa sunt acta unà cum rationibus Utrin-
que collatis, ad Consistorium Pomeranum. Unde Pro præferentia
Posterioris Matrimonii sequens de 29. Dec. Anno. 1685. remissum
est responsum informatorium: P. P. Solchen nach hatten wie dafür/
das supplicante zu Vermeidung alles Uergernüsses / dahin
zu bereden sey / daß Er sich des Anspruchs begeben / und an-
derweit / (jedoch außer Landes) sich wieder verheyrathen
möge / und wo er in Sâre sich dazu nicht wolle bewegen lassen /
wäre

wäre er *ad evitandum magis scandalum*, und daß er selber in culpa, weiln er in so langer Zeit nicht einmahl geschrieben/ und sich seines Weibes Zustands erkündiget / auch daß er noch im Leben weere / entdeckt / durch rechtliche Mittel darzu anzubalten &c.

§. XXXVIII.

Et juxta hujus responsi tenorem ex compromisso for- 302
mata *pro confirmando posteriori matrimonio* est sententia, postque
ejus publicationem, *priori Marito* per Decretum de 5. Nov. 1687.
data licentia, aliam sibi copulandi Uxorem: Quoniam haud
defuerit JCTIS, quod adductis DOMINORUM THEOLO- 303
GORUM rationibus obmovere potuissent; Et quidem *in genere*
ad primam: Quod in *rationibus Jctorum prima & seqq.* latis deductum 304
fit, ob defectum legitimæ Edictalis citationis, Processum De-
sertorium non fuisse legitimum, *Vanz. De Nullis Cap. De Nullis.*
ex Defect. Citat. Sicq; prius matrimonium parum legitimè fuisse
dissolutum, *vid. all. in Rat. Jctorum. (4.)* In specie vero, Resp. ad 305
Rat. secundam sub Lit. a. Non negari, non *malitiosam ab initio*, degene-
rare posse *in malitiosam desertionem*, modò tamen non adsint (1.) va-
lidiores pro absente præsumptiones, animi in perpetuum deserendi
Uxorem exclusivæ. *vid. Rat. 3. Jctorum. (2.)* Modò (ut allegatus 306
à DOMINIS THEOLOGIS Brunnermannus *cit. loco.* accuratè
monet) *ante omnia* hoc casu deserta Uxor ad minimum *juratò*
probaverit, se omni licet adhibitâ diligentia, rescire tamen haud
potuisse, ubinam terrarum degat absens Maritus, ne, ut ele-
gantissimè notat Carpzovius in *J. E. P. 3. Def. 59. n. 5.* forsan Uxor 307
malitia accusans Maritum, ipsamet existat *malitiosa*, justam
absentiæ causam, vel scientiam, ubinam commoretur, callide
dissimulans, & ne maritum *dolosa desertionis arguens* Uxor, ipsamet
potius spe divitiarum, vel commodioris cum secundo Marito vi-
vendi conditionis inescata, maritum deseruisse *dolose* videatur
Hanc verò in inquirendò Marito, nostro casu adhibuisse Uxo- 308
rem solertiam, tantum absuit, ut nequidem unas *Coburgum* mi-
serit literas, quorsum tamen profectum esse maritum haud
ignorabat. Immodò, cum ne exactò quidem desuper juramentò, 309
ad

- ad Edictalem tamen properaverit Consistorium Citationem, non legitimè hic fuisse formatum Desertionis Processum, latis inde claret. Ad *lit. b.* responderi potest: Quæ post Edictalem citationem, postq; latam sententiam demum supervenit scientia, vitium nullitatis, antea culpâ judicis contractum, minimè tollere; Et sufficere, Judicem tempore decreta Edictalis Citationis ignorasse, an ne Uxor debitò adhibito studio, cognoscere potuisset, aurâ virali adhuc frui Maritû, eundemq; malitiosè haud abesse, sicq; formam Processus Desertoriâ temere neglexisse Consistoriales. Ad *lit. C.* Respondetur. Explicatione d. *Novella &c.* nondam ab omnibus approbari J. Cui, cum plurimum distinet eam allegent, inde probaturi, nullò casu contra absentem devenire Consistorium posse ad decernendam edictalem citationem, divortiumq; concedendum, si Maritus relicta domi Uxore vel consentiente, vel ex necessaria, aut probabili abesse causa cœperit. vid. *all. Dres. §. 37.* Positò verò, dictam Novellam de illo tantum casu accipiendam esse, quò ob mortem absentis relicta ad novas transire nuptias intendit, sufficere tamen nostro casu, ob defectum necessariorum, ad decernendam Edictalem Citationem circumstantiarum, malitiam absentis non præsumi, neq; sine nullitatis vitio edictalem decerni potuisse citationem, multò minus verò ob præsumptam absentis malitiâ transitum ad novas Uxori concedendas fuisse nuptias. Ad *lit. (a)* Resp. Hæc in *hæsi* utiq; esse vera; in *hypothese* verò desiderari probationem, nostrò in casu præsumptioni malitiosæ desertionis fuisse locum, sicq; dissolvendo prius matrimonium legitimè processisse Judicem. vid. *rat. J. Ciorum 2. §. 3.* Ad *lit. (b)* jam responsum est, per *rat. J. Ciorum 4. §. 5.* quibus addi potest Quod sententia, ipso jure nulla, non abeat in rem judicatum, *L. fin. C. De Sent. ex peric. recit.* convalitura demum expressò partium consensu, vel lapsu 30. annorum. *Mev P. 3. Dec. 112. Brunnem. Proc. Civ. c. 27. n. 67. Excell. Dn. Schœpff. in Synop. ff. Tit. De Re judic. n. 25.*
316. Ad *Rationem tertiam* Resp. Quod remotissimò ab Uxore sua distinctus locò absens Maritus, literarum ipsâcum commercium habere vix potuerit, ob simplicitatem non edoctus, quâ literarum ratione recte perferri ad Uxorem potuerint, sicq; ex earum omissione non statim ad præsumptam absentis mariti malitiam inferendum.

dum esse, cum fatua quæcumq; causa dolum elidat ipsaq; *Novella* 317.
117. c. 11. ibi, licet nec literas, nec responsum aliquod à suis maritis susce-
perint, hanc malitiæ præsumptionem ex sola literarum omissione 318.
 non admittat; quæ sine nullam esse sententiam, prioris matrimo-
 nii dissolutoriam, in confesso est apud omnes Jctos. Addi po- 319.
 test præterea, quod ipse Judex Extraneus Maritum à malitiâ videar-
 rursi non planè absolvisse, tamen ad minimū in imputandâ ipsi culpâ 320
 sibi reapse tacitè contradixisse. dum in Responso ipsi non tantū ad
 alia vota transitū concessit, sed & nullā plane dicitavit pœnā, cum
 tamen expediti juris sit, *malitiosa Desertori non nisi agrè,* & illis tan-
 tum in casibus, in quibus ipsi *adultero* licentia aliud contrahendi
 matrimonium conceditur, cum præviâ dispensatione Magistratus
 Ecclesiastici, *sub certa multâ,* & absq; solennibus permitti, Gerhard. 321.
De Canj. §. 62. Carpz. L. 3. Def. 71. Stryk. De Def. Malit. §. 44. ut aliam
 sibi quærat thori sociam, ob crimen *malitiose desertionis in Saxo-*
nia ceteroquin fustigando, *Carpz. L. 3. Def. 56. n. 6. Nicol. De Dorte.* 322.
P. 2. c. 2. n. 36. seqq. alibi verò sine præviâ fustigatione in perpetuum
 exilium mittendo. *Brunnem. in J. E. L. 2. c. 17. §. 27. in fin. & Stryk. in* 323.
Diss. De Malit. Desert. §. 43. Ad Ultimam variationem Resp. (1.) Scan- 324.
dali hujus causam non esse Maritum, sed ipsū *Magistrature Eccle-*
siasticum, præpropere procedentem. (2.) Plus scandali inde propul-
 lulare, quod sine justâ divortii causâ prior Maritus suâ carere debeat
 Uxore, quam ipsi legitimè junctam homo ab indissolubili vin-
 vinculo illegitimè liberare non debet. *Matth. 19. v. 6. Mev. P. 4.* 325.
Dec. 7. n. 3. (3.) Juri adversum esse, natos interim ex hoc matri-
monio liberos, esse illegitimos, vid. dicta supra §. 27.

§. XXXIX.

Sed, quid hoc casu juris est, quò ob *presumptam malitosam ex* 326
postfacto desertionem, præviò legitimò Processu Desertorio, disso-
 lutum est prius matrimonium, Maritò postea revertò liquidò
 probare valente, se vinculis detentum, vel omni prorsus, literas
 ad Uxorem relictam dandi destitutum occasione, statum su-
 um ipsi notum facere non potuisse, Uxoremq; suam, alteri interim
 nuptam repetente? Est, fateor, casus hic difficilior, cum *pro*
secundi Matrimonii Præferentiâ potissimum militet, quod prius le-
 gitimè semel sit dissolutum, indeq; Uxori jus quæsitum, aliud

G

absq;

328. absq; metu dissolutionis, & retractat onis validè incundi matrimo-
nium. (2) Qvod *Secundus Maritus* nullius culpæ reus sit, cum au-
thoritate judiciali confusus, ad contortium connubiale admiserit
329. Uxorem, à primò Maritò *legitimè* separatam. (3.) Qvod Regula
Secunda *supra* §. 33. tradita, hanc sententiam egregiè confirmet,
330. Contrà vero Præferentiã prioris Matrimonii & Mariti svadere vide-
tur, qvod (1.) hîc cesset omnis legitima *prius matrimonium* dissol-
vendi causa, cùm ita ex causa justa *ab initio* absens, & contra su-
am *ex postfacto* detentus voluntatem, nec in *verâ*, nec in *presump-*
ptâ hæreat *malitiâ*, carens & culpâ omni, commodâque ad reli-
ctam scribendi occasione. Sine legitimâ verò causâ facta ma-
331. trimonii dissolutio utiqve est retractanda. (2.) Qvod, licet
culpa Judicis *legitimè* procedentis, itemq; & novorum nupto-
rum cesset planè omnis, sicq; *strictò jure* sententia, *prioris matri-*
332. *monii* dissolutoria, omninò valeat, non deficiat hîc tamen *justa* di-
ctam sententiam retractandi, causa, sc. *facta elisio præsumptæ absenti-*
malitiæ, quâ solâ Judicis nitebatur sententia, sublatò fundamentò,
333. non amplius valitura. (3.) Qvod *per supra* §. 38. *dicta*, senten-
tia *contra matrimonium lata* non abeat in rem judicatam, sed co-
334. gnitâ veritate, possit ac debeat retractari. Et hisce, motus rationi-
bus pro *preferentia prioris Mariti* judicandum esse autumo: Non
335. obstante *ratione dubitandi primâ*. Resp. enim est. Hanc procedere, ni-
si prior Maritus, se *liquidò* ab omni *Malitiâ* purgaverit: Hoc enim
casu *justa* quidè, sed *iniqua* tamen est sententia, *prioris matrimonii*
dissolutoria, *ex æquitate* corrigenda, *expiraturò jure*, qvod ex illâ
Uxori secundum *stricti juris regulas* erat quæsitum. Ad rationem
336. dubitandi *2dam*. Resp. Neq; ob *culpam novorum nuptorum* posterius
rescindi matrimonium, sed *ob defectum malitiosa desertionis*, præ-
sumptione *malitiæ* à reduce Maritò legitimè elisâ. Ad Regulam
§. 33. traditam Resp. Illius hanc esse limitationem: Nisi *Redux*
337. *prior Maritus* præsumptivam desertionis *malitiâ* liquidò purga-
verit. Quamquam non diffitear, oppidò periculolum hoc casu
338. esse, ob *presumptam absenti malitiâ* legitimè ab ipsò separatam
sibi connubiò quærere Uxorem.

s. Pen,

S. Pen.

Illud minimè est prætereundum. Maritò sc. absente 139
 hòc, aliòque simili casu, à reditu suò, non adfuisse deserendi ani-
 mum, probaturò, Judicem Ecclesiasticum, ne vel priori, pri-
 marum nuptiarum, minus rectè rescissarum validitatem accerrimè
 urgenti, *Vid. Carpz. S. 3. P. 38. n. 5. vel posteriori marito, se possessi-*
one, Prætoris autoritate, L. 11. ff. De A. P. sicque bonâ fide adeptâ,
L. 137. ff. De R. I. tuenti, iniqua inferatur conditio, providâ pro-
spicere curâ oportere, ut Uxor alteri interim nupta, ad exem-
plum sponsæ, duobus de ejus matrimoniò lite contendentibus, 140
pendente processu, in tutò loco apud Matronâ honestam interim
custodienda, c. 14. X. De sponsal. Gail. 1. th. 122. n. 19. sequestretur.
c. 10. X. De jud. in fin. & d. Stryk. in Diss. De Decretò Intermissico C. 2. n. 117.
inibique ab Ioan Coras. in Arrest. Tholosan. in casu supra recensito
Memorabili matrim: inter Bertrandum & Martinum de Guerra
Annat. 20. & seqq. Confer. Fojan De Seque. L. 2. c. 34. n. 3. & 4. Poste-
riori maritò ad alendam interim Uxorem litigiosam condem-
mandò, Stryk. d. l. n. 119. 141.

S. Fin.

Hæc sunt, LECTOR BENEVOLE, quæ pro ingenii 142
 modulò, proque temporis, sumptuum, ac instituti ratione, circa hunc
 variorem juris articulum, à nemine hætenus, quantum ego qui-
 dem novi, sub incudem *Disputationis* vocatum, à paucis verò
 parcâ manu, & levi brachiò expeditum, & à plerisque vix summò
 digitò tactum, qualiscunqve speciminis Academici loco, TIBI
 exhibere apud animum meum constitui: In cujus elaboratione
 si me hallucinantem deprehenderis, id facilè ignosces atati ad-
 huc Juvenili, meliora docentem promptò obsequiò secutura.
 Tibi vero, ALME DEUS, pro præstitò adjutoriò submississimas
 devotò pectore nuncupo gratias, omniaque porro
 molimina mea Clementissimæ, ac Paternæ Tuz
 Directioni unicè committo.

FINIS.

G 2

COROL.

COROLLARIA.

Prestantior^{em} in integro jure nostro vix reperiri Titulum il-
lò, qui in Codice est, DE PRÆBENDO SALARIO, facile
concedo; Sed nec dissimulo, malò omninò omine Le-
gem ejus Unicam incipere: NULLI TRIBUATUR SALA-
RIUM: Hinc, quibus debetur Salarium, miserè sapius con-
questos memini: Hic plus esse in Rubro, quàm in Nigro, & si
unquam in aliis, hic certè claudicare argumentum, à Rubro ad Ni-
grum, in Scholis aliàs frequentissimum.

II.

Meam non invitâ jurisprudentiâ urget hereditatem,
qui mihi neque ex pacto, neque ex testamento heres est, propriis
etiam liberis præferendus, nullò mihi licet sanguinis vinculo ne-
xus sit. vid. Aub. Liberi C. De Episcopali Audient. ibique Brunnem.
& Stryk. De S. ab J. Diss. 12. c. 2. §. 29: Ut ut ceteroquin tria tan-
tum deferendæ hæreditatis fundamenta, sc. (1.) Pactum cum defuncto
aut illo deficiente, (2.) testatam ejus voluntatem, aut hæc etiam
cessante, (3.) legem sanguinis vinculum in vocandis desiderantem, hodie
Doctores agnoscant. Vid Masculus De Success. Convent. Membr.
Class. 1. Concl. 1. Lit. B. & Klock Tom. 3. Conf. 102. n. 130.

III.

Ad denegandam Fratri, quâ exheredato, paternam
hæreditatem, non sufficit, Fratres probare posse, excludendum ad-
mississe causam, exheredationis fulmine dignam, nisi ex hæc cau-
sâ ipse Pater expressè ingratum exheredaverit filium; Mev. P. 4.
Dec. 183. Stryk. De S. ab I. Diss. 12. c. 2. §. 28. seq. Rectè tamen exclu-
dunt liberi Patris, sine testamento mortui, Fratrem illò casu, quò
hic illum testari prohibuit, licet ita ex hac causa expressè à Patre
non sit exheredatus. vid Stryk. d. l. jung. Hopp. ad §. 1. De Ex-
hered. Liber.

VI.

Qui levat manum Patrem percussurus, si eundem
actualiter non percusserit, exheredari à Patre non potest. Illustr.
Rhetz

Rhetz. in *Medit. Academ.* 14. *Post.* 21. licet ceteroquin levans manum tantum adversus aliquem, quasi verberaturus, injuriarum reus sit. *L. 15. §. 1. ff. De injuria.* Rectè tamen à Patre exheredatur, qui ipsi venenum malum miscuit, ut ut Pater venenatò cibò vesci noluerit. *Nov. 119. c. 3. §. 5.* Uthinc *sodas conatus sufficiat, & non sufficiat* ad justam liberorum exheredationem.

V.

Legitimam vivis Parentibus non deberi liberis, expediti quidem juris est. *L. 1. §. si puberes. ff. De Coll. honor. L. Cum quaeritur. 6. C. De inoff. test. in ibique Brunnem. Carpzov. P. 3. C. 12. D. 10.* Judæus tamen filia, ad Christianismum conversæ, vivis legitimam dare compellitur. *Vid. præter all. Dd. Illust. Dn. Linckero in Analect. ad Struv. Ex 14. tb. 42.*

VI.

Qui invito Osculum Virgini rapit, injuriarum tenetur. *Strauch. Ex. Just. 19. tb. 14.* etiam extraordinariè puniendus: *Stryk. De Jure Sens. Diss. 7. c. 5. n. 13.* Sed & qui volenti Domini Uxorè osculum dedit luxuriosum, feudo privari potest. *1. F. 5. Stryk. in E. I. F. c. 23. q. 15. & in Tr. De S. I. Diss. 7. c. fin. in fin. ibique allegat. Menoch. Borcholt; & Matth. De Afflict.*

VII.

Frustra sibi promittit Advocatus actionem mandati ad præstandam multam, in quam à judice condemnatus est, adversus suum Principalem, cujus instinctu, & mandatò adversarium contra *L. 6. C. De Postul.* convictis excepit, ac scommata scriptis inseruit suis, etiam si ipsi hoc nomine indemnitas expresse promissa sit, *arg. L. 26. ff. De V. O. L. 5. C. De LL. §. 7. J. Mandat. cautius juxta Excell. Dn. Strykium in Tr. De Caut. Contr. §. 1. c. 3. §. fin.* sibi prospecturus, si tantum sibi prænumerari curaverit, quantum probabiliter multæ nomine ipsi exsolvendum; *arg. L. 2. §. 3. ff. De Condit. ob. turp. causam. L. 3. C. cod. Conf. Id. in Dissert. De Mandat. delinquendi. Cap. 1. §. 15.* At vereor, nec hæc ex illarum numero cautela sit, quæ temporaliter quidem salvant, æternùm verò damnant, intempestive cautò Advocato promeritam suæ nequitiæ pœnam, bonorumque jacturam callide effugiendo

giendo, miseræ suæ *anima* dispendium irreparabile incaute incursum.

VIII.

Quantquam Juris decantati sit: Defectum quoad Mandantem impunibile, nec in Mandatario puniri posse, Bartol. ad L. 19. §. 1. ff. ad L. Jul. de Adult. Ad mandatum tamen Patris filiam, & Adulterum in adulterio deprehensos, occidens, recte punitur, ipse licet Pater occidens impunitus abeat. L. 23. §. 24. ff. ad L. Jul. De Adult. Ut hinc duo cum faciunt idem, non sit idem. Vide tamen. L. 4. C. Ad L. Jul. De Adult.

XI.

Non placet M. Grotii sententia, L. 2. c. 6. §. 11. De J. B. & P. Principi in Bonis Dominiatibus jus fructuario majus denegantis: Ut enim haud diffitear, Domania in Reip. esse patrimonio, & citra publicam necessitatem eadem alienantem Principem, sua Principatus viscera eviscerare, propriamque Dignitatem destruere non ineptè dici à Bruckmanno De Regal. §. soluta potestas n. 2. c. 4. Effat. 6. n. 27. Seidel. De Sac. Dom. jus Assert. 10. Stryck in Diss. de Salvo jure Princip. 2. l. n. 28. nil validè tamen inde ad denegandam Principi in Dominiatibus proprietatem inferri facile largietur, qui Maritum fundi dotalis ideo destitui proprietate, frustra asserti haud inficiabitur, quod idem in Uxor. Patrimonio sit, L. 3. §. 5. ff. De Min. Legeque Julia abs marito alienari prohibeatur L. 4. ff. De fund. dot. L. Un. §. 15. C. de R. U. A. Subscribo ergo Ziglero in Notis ad d. Grotii loc. Principi in his bonis plus juris tribuenti, quàm nudo usufructuario, nec quicquam ambigo, sine omni absurditatis nota ipsum horum Bonorum Proprietarium appellari posse, cum omnia, quæ sunt Reip. rectè etiam ipsius Principis esse dicantur.

X.

Privilegium, quod in Recessu Imperii de Anno 1500. Rubr. von Überflüssigkeit der Kleider in verbis: die von Adell / so es Ritter oder Doctores sind / sollen kein gülden Stück tragen / doch soll er ihnen zu Wämbsern zu tragen unverbotten seyn. Item in Reform. Polir. de Anno 1540. 1578. Tit. von Doctoren verb. Dergleichen sollen und mögen die Doctores, und ihre Weiber / auch Kleider / Geschmuck und Ketten / güldene Ringe und anders ihrem Stande / und Freyheit Beweiß tragen

COROLLARIA.

T. 1. 95

tragen. Doctoribus tribuitur, ad *Theologia Doctores* simplici in
 terpretatione extendi non posse, reor, quorum tamen *Prece-*
dentia, ac *Dignitati* inde nil quicquam decedit, quam optimè con-
 servant, se in vestitu Reformationi Politicæ de Anno. 1579. Tit. 14. §.
 Wir setzen/ordnen/und wollen/verb. Wir setzen ordnen/und wollen auch
 insonders/das alle erz Bischöffe/ Ihre geistliche darzu anhalten/ das
 sie sich in ihren Kleidungen in Kirchen und auf den Gassen als ihrem
 Stande nach wohl geziemet/ wie dan die geistliche Rechte und Ehr-
 bahrtet das erfordert/ ehrbährtlich/ Züchtiglich und Geistlich tragen/
 und halten/ und alle NB. unzimliche köstlichkeit/und welt-
 liche Uppigkeit/ in Kleidungen abstellen / & Moribus cu-
 juscunque loci conformantes, *omnemque novitatem angue, seu pe-*
ste pejus fugientes,

XI.

Ex eodem Imperii Recessu de Anno 1500. Rubro: von
 überflüssigkeit der Kleider: verb: die von Adel/ so Ritter NB. oder
 Doctores sind/ satis apricatur, *gentes Nobiles Doctoris* gradum non
 fastidiisse olim, quò obfuscari, natalium splendorem hodie multi
 falsò opinantur, *Georgio Fisco* similes, quem antea *Doctorem*,
 à se jam *Equitem auratum* creatum, maximopere hæsitantem,
 an *Doctoribus* in unò, an verò *Equitibus* in alio se loco adjungeret,
 tandemque, relicto *Doctorum* ordine, ad *Equites* se conferentem
Sigismundum Imperatorem ita allocutum fuisse: STULTE AGIS,
 QVI LITERIS MILITIAM PRÆFERS: Nam ego MILITES una
 die mille fecerim, DOCTORUM mille annis unum non fecerim,
 memoria prodiderunt. Freher ad Petr. de Andlo L. 2. De Imp.
 Rom. c. 13. fin. Jacob. Andr. Crusius. De *Preced.* c. 31. n. 87.

XII.

Qui sub conditione *præteritâ* alicui injuriam infert,
 v. g. Wo du bist/ oder jenes zu meiner Beschimpffung gesaget hast/ so
 hastu es als ein Etcætera geredet/ injuriarum reus est, conditione
 illa jam existente, Harprecht. ad S. 1. ff. De Injur. n. 147. Zœsius ad
 L. 100. De F. O. & Bocer. *Class.* 4. *Lisp.* 4. *lb.* 28. ad *Lit. D. Edit.* 2. Qui
 verò sub conditione *infuturum tempus* collatâ injurias profert,
 v. g. Wirstu dieses/ oder jenes zu meiner Beschimpffung mir nachreden/
 so werde ich dich vor einen etcætera halten/ *statim injuriarum* conve-
 niri nequit, Carpz. *Decis.* 35. n. 5. seqq. Nobis

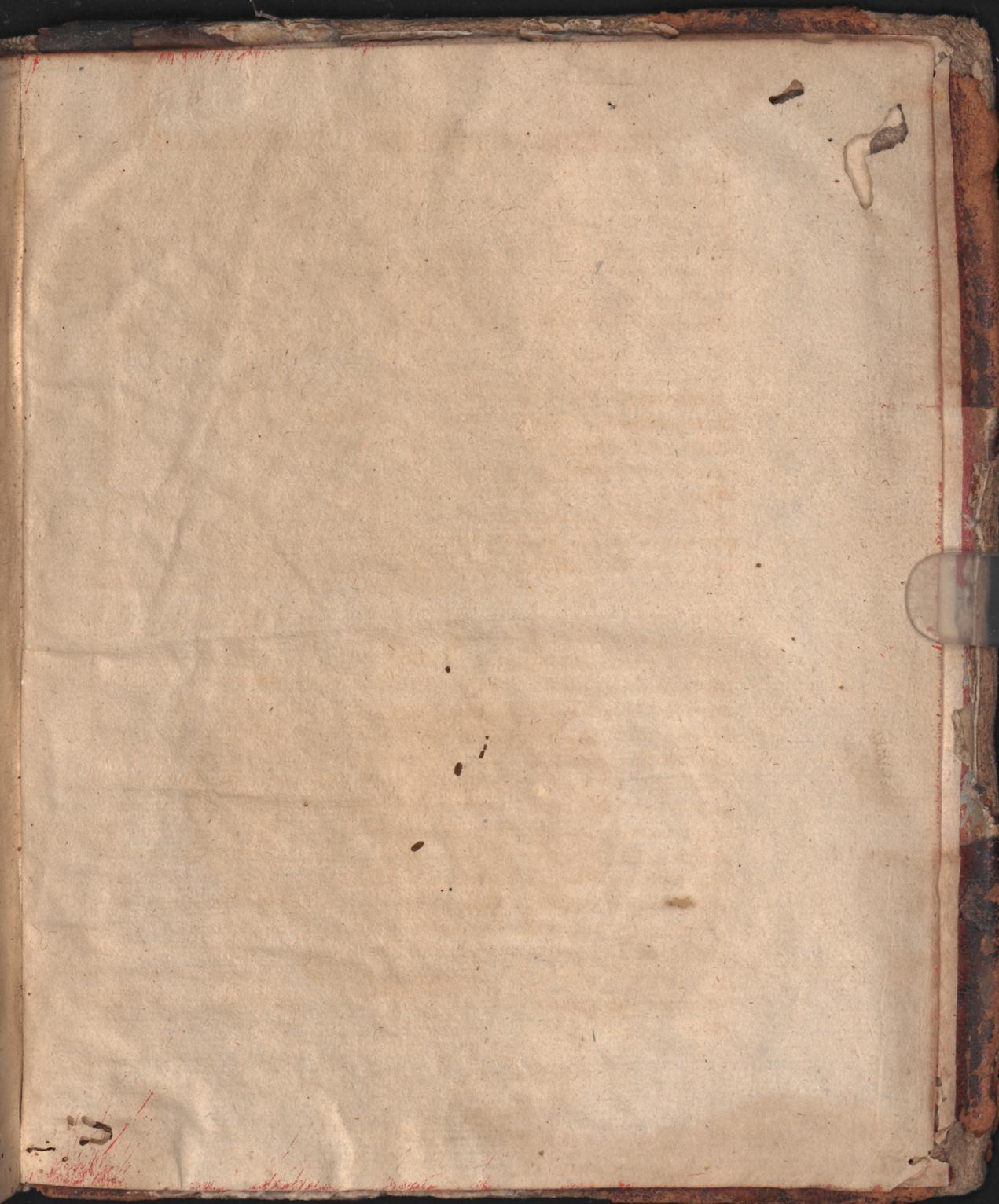
Nobilissimo, Politissimoque
DN. GLOXINIO,

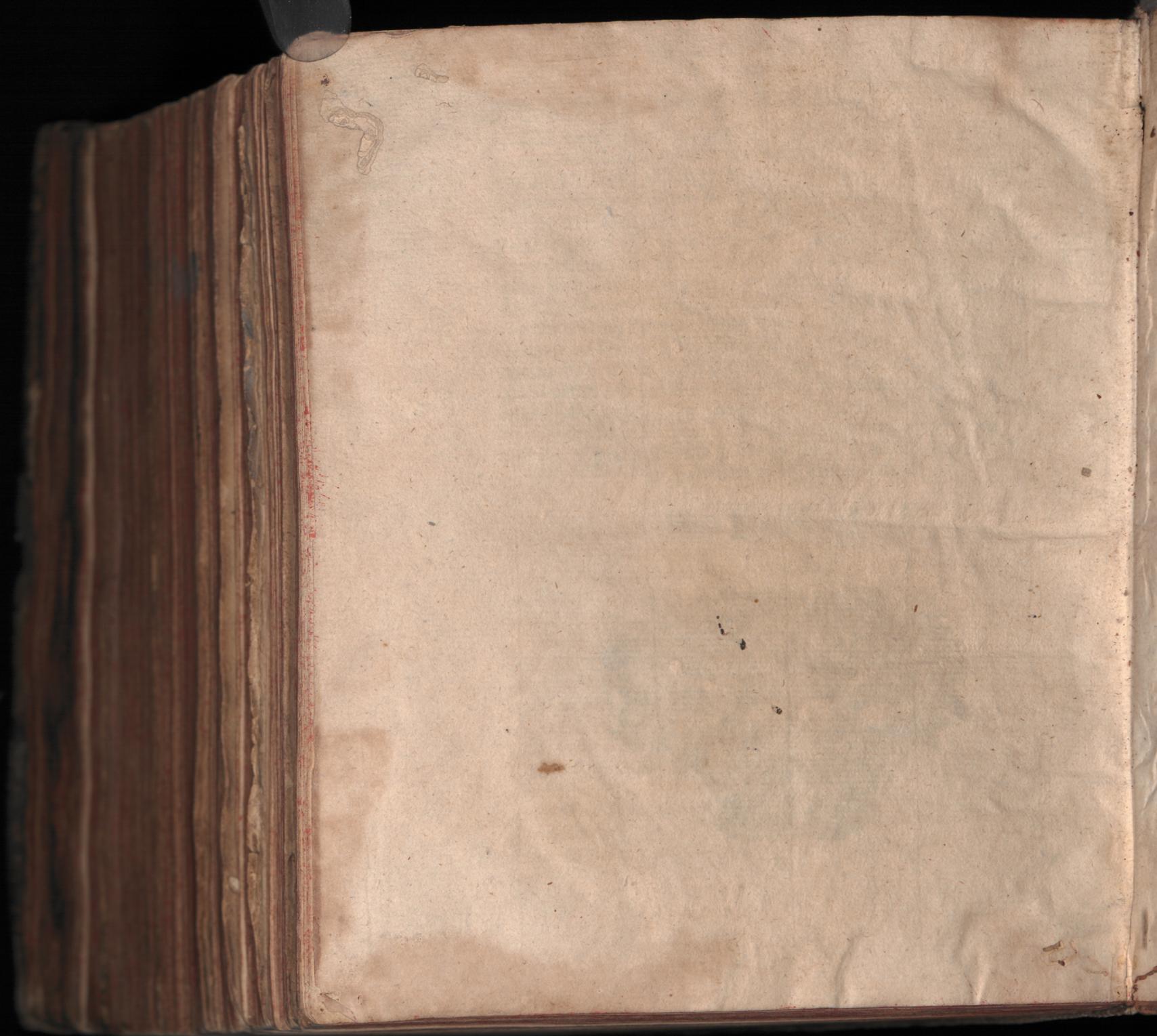
S. P. P.

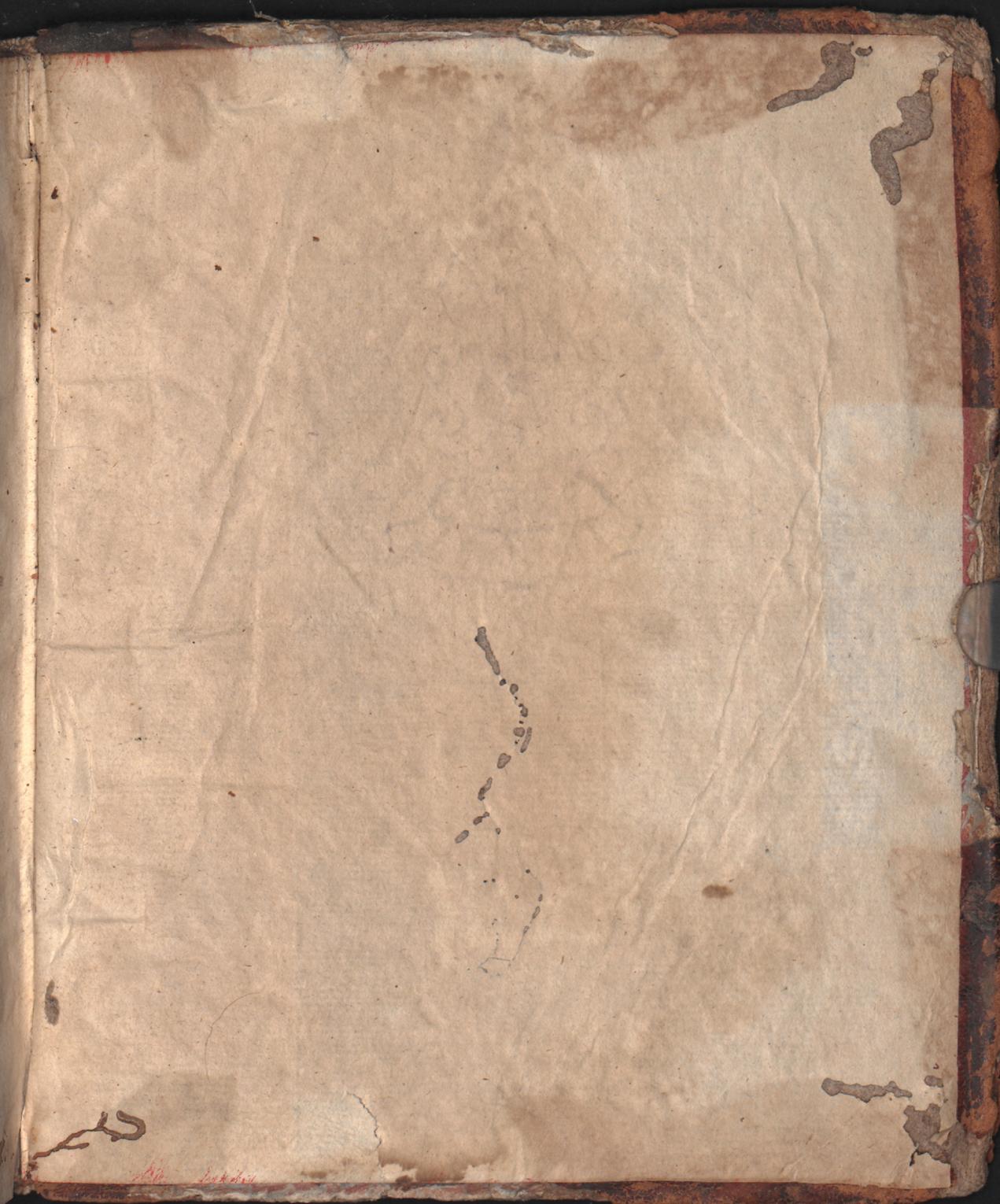
EA sunt sanguinis, necessitudinisque Tua in meliores
literas, Theologiae imprimis, sua liberalitate, pracla-
rissimoque instituto, promovendas merita, ut quam
primum vel nomen apud nos Tuum, Optime GLOXI-
NI, audivissem, in Te immortale Familiae Tuae decus &
famam nullo unquam aeo terminandam fuerim vene-
ratus. Nunc cum videam, nobiliora studia & Te met-
ipsum magno ardore complecti & publico specimine or-
namentum à sanguine Tuo non trahere, sed novum ei-
dem in fere velle, quam libenter, quamque emixè Tibi gra-
tulari? Hoc igitur quasi in sinum Tuum depono votum,
ex amico non minus, quam calido, ingenuoque pectore
profectum: ut ex Te illustris Patria majorem semper
metat gloriae materiam, ut publica rei ex incrementis
Tuis latior semper adlucescat salutis spes, ut Tuo e-
xemplo ad parem in studiis alacritatem generosa quali-
bet ingenia accendantur, ut ex Tuamet, quam cum omni-
um applausu exeris, virtute, commodam voluptatem
que sentias ipse aeternum perennaturam. Vale.

T.

JO. FECHT, D. P. Conl. A.
& Sup.

IN SOCIET. GENT. & SOCIET. ARB
ministratio concessa, quamvis dissent, Merckelbac
1. conf. 13. n. 61. & inibi all.

§. 9.

Annumerari quoque potest in Germaniâ
riis publicis VII. Societas Clientelaris, quæ inter P
intercedit, & in Imperio admodum frequens est
Dn. Becman, in pol. par. c. 11. §. 4. Sicut autem hîc P
omnia illa jura concedenda sunt, sine quibus o
auxilio adjuvare non potest, quò etiam jus mi
quando jus apertura pertinet; Dn. Stryk. de ju
c. 1. n. 125. sqq. Dn. Fritsch. in Tr. de iure
seqq. Ita impunis est Clientum erga Protec
si vel etiam quò ad hæc jura pacto sibi prospexerint,
sales inter Protectorem & Clientes usitata, vid. i
vers. c. 7. vel justam non parendi causam habeant,
in se imperium quærere metuant, aut illius mil
oso veniant, ubi jus apertura licite denegabunt. v
jut c. 2. §. 18. Multo magis autem impunè inobe
tector sub protectionis pretextu Superioritatem fi
res tribuere, & e. g. actus jurisdictionis exercere,
10. Qu. 2. vel Clientes, (ubi tamen casum summ
Dn. Wildvog. in Diss. De protect. cens. c. fin. n. 10.) c
vol. 1. conf. 12. n. 31. Dn. Lyncker. Decatastris c. 3. §.
& adhærentes non fiant subditi, Klock. conf. 37. n.
dus Protectorium jus superioritatis inferat,
Reichs vogten p. 417. & 489. & ibi. all. Mag. de
& c. 3. n. 401. Böcler. in not. S. R. J. L. 16. c. 3. §. 3. & C
quidem plenariis subditis æquiparentur, in oneri
minationem non teneantur, Dn. Stryk. all. l. n. 134.
tibus in vito Protectore Jus Protectionis excutere li
dum videtur, si pro Protectione certus census
cum jus Protectori semel ex contractu quæsitur
nequeat: Se. u. vero, si gratuita sit protectio, ub
renunciare utiqve poterunt, cum Protectoris ho
vid. omn. Mantz. Dec. Pal. Qu. 18. n. 5. & 34.

the scale towards document

957.
177
6. Vol.
bitra-
lientes
apud
tentes
eri &
& ali
terr.
n. 17.
entia,
Rever-
r. Re
torem
ntagi-
as. ad-
i Pro-
Clie-
teseb.
xcipit
Klock.
derati
c. tæ-
on deñ
n. 439.
modis
deser-
Clie-
neg an
etur,
uferri
avori
erlit,
S. 10.